

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO III. — Štev. 10.

NOVO MESTO, 7. MARCA 1952

CETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

Od tedna do tedna

Od naših italijanskih sosedov smo že kar vajeni neveselosti in to posebno v tržaškem vprašanju. Zadnji teden se je sam njihov ministrijski predsednik De Gasperi razpencil in v Lizbonu na konferenci Atlantskega pakta razvijal staro italijansko, predvsem pa fašistično teorijo o italijanstvu Trsta. Spet se je skliceval na tristransko izjavo zahodnih sil iz leta 1948, ko so ti priporočali priključitev celotnega tržaškega ozemlja Italiji. Pozneje so sicer večkrat naglasili, da se morata glede tržaškega vprašanja medsebojno sporazumeti Jugoslavija in Italija ter s tem praktično preklicati tristransko izjavo. Toda De Gasperi se je z vsemi silami oklepa in je gluh za vsak drug predlog, najmanj pa je pripravljen na miren in pravičen sporazum z našo vlado.

Jugoslavija je prav pri tržaškem vprašanju dokazala, kako dosledna je v svoji miroljubni politiki in je v sedanjem mednarodnem položaju pripravljena odstopiti od naravnih pravic, da Trst po svojem etničnem zaledju pripade naši državi. Jugoslovanski predlogi, ki naj bi bili osnova za sporazumno rešitev z Italijo, pomenijo vedno za nas tudi žrtev, na katero pa smo pripravljene, ker se zavedamo, da je treba v svetovni politični situaciji odstranjevati vse možne spore in na ta način po svojih močeh prispevati k ugotovitvi in zagotovitvi miru. V tem smislu je tudi maršal Tito odgovoril na zadnje De Gasperijevo izjavo in tako izpodbil njegovo trditve, da jugoslovanski predlog ni v interesu prijateljske rešitve.

Mnogi svetovni časopisi so s simpatijami sprejeli maršalove besede. Neupravičeno pa so se spet razjezili italijanski listi in to vsi od vladnih do iredentističnih in kominformovskih. Značilno je, da je eden izmed pisunov vladnega »Tempa« priznal, da tudi ako bi kominformovski italijanski prvak Togliatti prevzel De Gasperijevo mesto, se ne bi italijansko stališče do Trsta prav nič spremenilo. Z drugimi besedami je povedal, da si niti italijanska vlada niti stranke ne žele urediti jugoslovansko-italijanskih odnosov, pri katerih je temelj ureditve tržaškega vprašanja.

Od ostalih pomembnejših političnih dogodkov v preteklem tednu omenimo dve vladni krizi, ki sta izbruhnili v Egiptu in Franciji. Prva so se drž znebili, francoska kriza pa je združenja in so se že trije politični kosali z njo, da bi jo premagali.

Prejšnji egiptovski ministrijski predsednik Ali Maher paša je bil 33 dni na oblasti in čeprav je napovedoval precejšnje notranjepolitične in zunanje-politične spremembe, je moral odstopiti, ker zlasti v zadnjih ni imel srečne roke. Anglo-egiptovski spor je za časa Maherjeve vladne dobil milejšje oblike, toda kot vse kaže predvsem navzven. V zakulisnih diplomatskih dogajanjih pa se je izkazalo, da je verjetno prav Ali Maher paša neprimerna osebnost, saj je dan preden bi se moral sestati z britanskim veleposlanikom v Kairu, izgubil predsedniško mesto. Njegovega naslednika Hilali pašo so z večjimi simpatijami sprejeli londonski politični krogi in ga takoj ocenili, da bo bolj pripraven za ureditev spora. Ko je tako pisalo angleško časopisje, je verjetno že vedelo za izjavo Hilali paše, ki pravi, da vztraja na evakuaciji britanskih čet s področja Sueškega prekopu in združitvi Egipta in Sudana.

Francoska kriza je napačila po nekajtedenski vladni Edgarja Faura, kateremu je prav kot njegovemu predniku Plevenu spodsnilo ob finančnih težavah. Večina v parlamentu je glasovala proti vladnemu predlogu za zvišanje davkov. Toda tudi predsednik parlamentarnega finančnega odbora Reynaud, ki je prvi dobil mandat za sestavo nove vlade, ni našel rešitve, kako bi izkopal Francijo iz tega kočljivega položaja. Ko je odklonil mandat, je navedel, da ima francoska trgovinska bilanca 600 milijonov dolarjev deficita. Šest približno enako močnih parlamentarnih skupin pa ima precej različne načrte za odzdravljenje francoske finančne in s tem vladne krize. Zdej iščejo moča, ki bi združil vsaj toliko od teh načrtov, da bi bilo možno dobiti večino. Ko to pišemo, se v Franciji zanašajo na desničarskega politika Pinaya — prihodnjič pa bomo videli, ako niso bili ti upi prazni.

45 milijonov dolarjev pomoči naši državi

Veleposlanika Francije in Velike Britanije in odpravnik poslov ZDA v Beogradu so 29. februarja popoldne obiskali tov. Edvarda Kardelja in mu sporočili, da so vlade ZDA, Vel. Britanije in Francije dodelile naši državi razen že dodeljenega zneska 75.000.000 dolarjev še 45.000.000 dolarjev kot ekonomsko pomoč za razdobje 12 mesecev od vključno 30. junija leta 1952. Od tega zneska bodo ZDA dale 29.250.000 dolarjev, Velika Britanija 10.350.000 dolarjev in Francija 5.400.000 dolarjev.

Borkam, ženam in materam padlih borcev!

Ob 8. marcu naj veljajo Vam, materam in ženam padlih borcev, naši topli in iskreni pozdravi! Za našo svobodo ste žrtvovali največ, z Vašo pomočjo je učvrščena in svobodna naša domovina. Trdna in močna je postala, čedalje bolj trdna njen vpil in ugled. Pridobitve naše ljudske revolucije postajajo priljubljene mnogim miroljubnim narodom na svetu. Za to čast in ugled naše domovine ste žrtvovali kri svoje krvi. Pozni rodovi bodo zato živeli srečno v socialistični državi, v kateri je Vaše seme vzklilo v močnem cvet. Vemo in trdno smo prepričani, da bodo naši otroci še bolj kakor mi cenili in se klanjali spominu žrtev za svobodo, spoštovali in ljubili Vas bodo, ko bodo srečni uživali plodove zemlje, napoljene s krujo naših najzvestejših in najdražjih žrtev.

Po vsej naši domovini žive izmučene, toda ponosne matere in žene padlih partizanov. Naj Vas praznik borbenih žena, ki so v narodnoosvobodilni borbi v resnici postale enakopravne, dvigne, tolaži in krepi z zavestjo, da se je iz krvi in žrtev vselej porajalo, novo življenje.

Mnogo Vas je, mater in žena borkam v Dolenjskem in v Beli krajini, katerim veljajo danes naši pozdravi! Osnovne organizacije AFŽ v mestih, trgih in vaseh naj Vam povedo tople besede zahvale za Vaše delo in pomoč v letih borb. Spominjamo se Kraševčeve mame v Gor. Prekopi, ki je žrtvovala hčerko, sina in moža, pretrpela težavno pot od St. Jerneja do Dolmarije in se vrnila na prazni, opustošeni dom. Na Kolarjevo mamo mislimo v Velikem Banu in jo pozdravljamo: imena njenih treh otrok so zapisana v zgodovino naše borbe z zlatimi črkami. Na Gromovo mamo v Novem mestu se spominjamo, na Rupenovo v Mirni peči, na Piščevno v Zužemberku, Mesojedčevno v Straži, Petanovo v Kamencah in na tisoče drugih mater in žena po vsej Dolenjski in Beli krajini, pri katerih so našli partizani ponoči in podnevi topli kotiček, hrano in materinsko, spošudno besedo. Na Bradučevno mamo v Podhosti, na Jarčevno v Straži, na žene Dragomilje vasi, Ravnacev, Radovič, Motičke, Novega mesta, Crnomlja, Kočevja, Dobrnica, Gabrja in vseh naših partizanskih vasi na Dolenjskem mislimo in jih pozdravljamo!

Spominjamo se nepozabnih, zgodovinskih let narodnoosvobodilne vojne, v kateri je žena stopila moču ob stran kot partizanska borka, kot žena-heroj in izvojevala ljudstvu svobodno bodočnost. Na ženo-mučenico se spominjamo, ki jo je fašizem ponižal v sužnja, a je ustala, se borila in s srčno kriv zapečatila svojo ljubezen do nove Jugoslavije. Vse, kar je sto in stoletja žalilo ženo in jo tlačilo k tlom, je naša borba sprevrnila v zmago.

Danes, ko v miru vzgajamo otroke v pošten, pogumne državljane socialistične domovine, znova obljubljam,

Na razgibanih borih volivcev razpravljajo

NOVOMEŠČANI O LETOŠNJIH GRADBENIH IN OSTALIH NAČRTIH

V preteklem tednu je sklical MLO zbor volivcev na posameznih terenih. Odborniki MLO so poročali volilec o delu izvršnega odbora v preteklem letu, o osnutku zakona o mestnih občinskih odborih in o predvidenih reorganizacijah. MLO je že izdelal svoj statut, prav tako pa tudi predlog, naj postane Novo mesto avtonomno mesto, izločeno iz okraja, ki bi bilo vezano naravnost na republiško vlado. Predloga sta bila poslana v pretros Predsedstvu vlade LRS.

Na vseh zborih volivcev so poročali odborniki o lanski komunalni dejavnosti in gradbeništvu v mestu, ki je bilo sicer precej razgibano, vendar pa še nezadostno. Poročali so o novih gradnjah, obnavljanju vodovoda, kanalizacije, razsvetljave, kakor o vseh ostalih preletih gospodarskih vprašanjih. Lani je bilo vloženih v mestna jarna dela nad 18 milijonov dinarjev, ki so jih zbrala v pretečni meri mestna podjetja. Precej so lani zidali in popravljali tudi zasebni hišni lastniki. Začetni in delno zgrajeni je bilo 19 stanovanjskih stavb, obnovljenih je bilo 15 stavb. Da MLO ni zgradil več kakor je, moramo delno pripisati pomanjkanju gradiva, delovne sile, pa tudi kreditov, ki so bili med letom večkrat ukinitveni.

Volilci so se na zborih predvsem zanimali za letošnje gradbene načrte v mestu. Odborniki so jih seznanili z okvirnimi deli, ki si jih je zamislil MLO skupno a sveti in komisijami državljanov. V prvi vrsti je nadaljevanje tlakovanja Ljubljanske ceste, ki naj dosepe letos do železniške postaje. Degradiral bi treba klavnico (šepave gre) iz začasen objekt, ki pa ga bo treba presteliti čimprej iz središča nekam na rob mesta, odstranitev Kobetove hiše na Ljubli. cesti II, obnova bivše Kobetove stavbe na Glav. trgu, obnovitev vodovodnega omrežja od rezervoarja do mostu, zgraditev manjšega rezervoarja za Cankarjevo ulico in delna izmenjava cevi v raznih delih mesta. Važno delo bo ureditev parka v Razgovem logu, ki za mesto nujno potrebuje. Pripravljalna dela za zidano tržnico na Florjanovem trgu bodo podlaga za preprosto ureditev stalnega mestnega trga. Merjenje mesta, s katerim bodo strokovnjaki letos nadaljevali, bo služilo izdelavi cen. urbanističnega načrta Novega mesta. Turistično društvo bo ob pomoči MLO že pred polletjem zgradilo kopalnico na Loku, postavilo pa bo na raznih krajih klopi, uredilo gredece in zelene površine ter skrbelo za stalno vzdrževanje in urejen zunanji izgled mesta. Privatniki bodo morali prav tako skrbeti za proleđa hiš, o čemer govori tudi nedavni odlok MLO. Volilce je razveselila vest, da bodo letos začela zidati stanovanjske in poslovne stavbe končno tudi nekatera podjetja in ustanove. DOZ namerava zgraditi med bivšo Ko-

da ne bomo nikoli več popustile v borbi, v katero nas je pripeljala naša Partija in Osvobodilna fronta. Otroke bomo vzgajale na svetlih zgledih mater naših borcev, da ne bo nikdar več prišlo do bratomorstva in izdajstva, ki sta ga v preteklosti zakrivila nad našim ljudstvom izdajalska politika sovražnikov napredka in črna reakcija. Vzgojile bomo zavestnega človeka, ki bo ljubil socialistično domovino nad vse na svetu in bo zanjo pripravljen vsak čas žrtvovati vse, kakor ste delale in živele ve v letih narodnoosvobodilne vojne in po njej.

Ob osmem marcu, našem prazniku, Vam pošilja tople tovariške pozdrave. Okrajni odbor AFŽ v Novem mestu!

OB PRAZNIKU BORBENIH ŽENA v kočevskem okraju

Danes, jutri in v nedeljo bodo v Travi, Podpreski, Loškem potoku, Sodražici, Sušju, Ribnici, Stari cervki, Kočevju, Rudniku, Salki vasi, Livoldu, Kočevski reki, Fari in še v nekaterih krajih večje proslave s kulturnimi prireditvami in svečanimi govori naših žena, ki proslavljajo 8. marec.

V Kočevju in na Rudniku bodo žene organizirale obisk partizanskih mater na domovih. Jutri bo imel okrajni odbor AFŽ slavnostno sejo Izvršnega odbora, na kateri bo podelil priznanja najboljšim ženam okraja. Odlikovane bodo tovarišice Nežka Gorše iz Kočevja, Albina Hubar iz Kočevja, Draga Lunder iz Salk vasi, Franciška Brađač iz Dolge vasi, Nežka Otoničar s Slatnika, Marija Ivančič z Gore, Marija Solar

iz Sodražice, Marija Grebenc iz Stare cerkve, Marija Šega iz Loškega potoka, Marija Cimprič iz Drage, Marija Turk iz Drage, Marija Štivec iz Bosljive loke, Marica Trelec iz Ribnice, Ivanka Smalc iz Ribnice in Marija Rauh iz Slavskega laza.

V pripravah na proslavljanje 8. marca so se žene kočevskega okraja tudi pripravile na volitve v občinske odbore AFŽ s sektorskimi konferencami. Precej so letos pomagale pri ustanavljanju raznih tečajev, saj je bilo v okraju od 27 izobraževalnih tečajev kar 18 praktičnih šiviljskih, gospodinskih in podobnih tečajev z dobrim obiskom. Najbolj so se izkazale pri organizaciji tečajev organizacije v Loškem potoku, kjer so hkrati organizirali 3 tečaje, v Sodražici, kjer imajo dva tečaja itd. Za kuharski tečaj v Slatniku ima največ zaslug tov. Nežka Otoničar, aktivistka iz leta 1943, podobne zasluge pa imajo tudi žene v drugih predelih okraja.

... IN V TREBANJSKEM OKRAJU

Na proslavo letošnjega 8. marca so se žene trebanjskega okraja pripravile predvsem na volilnih sestankih odborov sekcije žena pri OF. Poleg organizacijskih vprašanj so predvsem razpravljale o vzgoji otrok, o roditeljskih sestankih, ki naj bi bili pogostejši, da bi bila vez med domom in šolo tesnejša. Na izobraževalnih tečajih bodo v tem tednu predavanja o zdravstvu in higieni. Na proslave bodo povabili partizanske matere in vdove, prav tako pa seveda tudi vse druge žene. V Krmelju, Trebnjem in drugih pripravljajo pogoštitve žena, pri kulturnih nastopih in proslavah pa sodelujejo šole in društva v okraju.

ZENAM NOVEGA MESTA!

V soboto 8. marca bo zvečer ob 20 v dvorani Doma ljudske proslave slavnostna akademija, posvečena prazniku borbenih žena vsega sveta. Nastopili bodo orkester SKUD »Dušan Jereb«, mladinski orkester, pevski zbor, solisti in recitatorji. Po akademiji bo družabni večer v prostorih Doma JLA.

Vabimo vse žene Novega mesta, da se slavnostne akademije in družabnega večera udeležijo.

Mestni odbor AFŽ
Novo mesto

Zene Bele krajine za 8. marec

Odbori AFŽ in množične organizacije v Beli krajini se pripravljajo na borbeni praznik naših žena s prireditvami in pogljobljenim organizacijskim delom. V Crnomlju bo akademija z nastopom moškega in ženskega pevskega zbora, po akademiji pa bo čajanka. V Metliki pripravljajo članice AFŽ igro »Mačeta in pastorka«, ki jo bodo igrali 8. marca, po igri pa bo koncert. V Semiču pripravljajo akademijo, v Bojancih, Vinici, Starem trgu, Predgradu, Dragatušu, Gradacu, Adlešičih in drugje pa bodo proslave s kulturnimi sporedi in podobno.

8. marec na rudniku Kočevje

Rudarske žene, članice AFŽ terena Rudnik, se marljivo pripravljajo na proslavo praznika žena. Ker je Pravesetni dom v Salki vasi zaradi adaptacije in preureditve sedaj zaprt, bo proslava 8. marca v rudniški menzi. Sodelovalo bo tudi KUD »Videniča« Rudnik-Salka vas z enodejanko »Matie«. Prisrčen bo nastop naših Cicibančkov iz otroškega vrta. Pričetek proslave bo v nedeljo, 9. marca ob 15. uri.

I. G.

Ženam novomeškega okraja ob 8. marcu

8. marca pred 42 leti so se delovne žene odločile za pot bojev na strani revolucionarnih delavskih strank. Ta dan je postal mednarodni borbeni dan vseh naprednih žena. Žene so se pridružile boju proletariata, zahtevale so enakopravnost, hkrati pa so se borile proti izkoriščevalskemu kapitalizmu. Jugoslovanske žene je na tej poti vodila Komunistični partija že pred vojno, leta 1941 pa jih je našlo pripravljene. V boju za svobodo ljudstva in enakopravnost žene smo zmagali. Med NOB, ki je dvignila tudi slovensko ženo iz stoletne zaostalosti, in po njej praznujemo 8. marec v trdni zavesti, da so njegove ideje vedno bolj žive, da čedalje bolj povezujejo napredne žene vsega sveta v borbi za mir in enakopravnost.

V naši domovini so ideje 8. marca dobojevale. Priborili so si jih delovni ljudje sami. Za ceno dragocenih žrtev naših očetov, mož in sinov so tudi žene Dolenjske prispevale časten delež k naši osvoboditvi, s svojo borbo pa so si postavile neminljiv spomenik junštva in ustvarile zgodovinski lik slovenske žene.

Ob letošnjem 8. marcu pozdravlja Okrajni komite KPS v Novem mestu vse partizanske matere in vdove, vse borke in vse žene Dolenjske in jim ob njihovem prazniku iskreno čestita!

OKRAJNI KOMITE KPS V NOvem MESTU

V KOČEVJU PRIPRAVLJAJO USTANOVITEV DRUŠTVA LRS ZA ZDRUŽENE NARODE

Pred dnevi se je v Kočevju sestajal pripravljajni odbor podoborba Društva LRS za Zdrružene narode, ki ga nameravajo v kratkem ustanoviti tudi v Kočevju. V pripravljajnem odboru so vidnejši predstavniki javnega življenja v Kočevju, med njimi: Herman Kolar, ravnatelj gimnazije, Janko Zupanc, predsednik okrajnega sodišča, Jože Zagar, direktor LIP, Marija Jemec, profesor gimnazije, Marko Osredkar, upravnik veterinarske postaje, Stane Potisek, predsednik planske komisije na OLO.

KOČEVSKI RUDARJI ZA PRIZADETO PRIMORSKO

Na zadnji seji Delavskega sveta rudnika Kočevje je bil z navdušenjem sprejet sklep, da bo vsak rudar in uslužbenec žrtvoval za po snegu težko prizadeto Primorsko povprečno po 100 dinarjev, kar bo zneslo za ves kolektiv nad 70.000 din. Na ta način so kočevski rudarji kot prvi delavski kolektiv v Kočevju izrazili sočustvanje s hudo prizadetimi Primorci.

Med zadružniki na Stražnjem vrhu

Iz dela in življenja naših kmetijskih združenj

Preteklo soboto so imeli stražnjevrški zadružniki tretji letni občni zbor. Lepega zimskega jutra so se — vsi nekako praznično razpoloženi — pričeli zbirati v zadružni pisarni, ki so jo mlajše zadružnice za ta dan lepo okrasile. Ustavljali so se pred grafikonom delovnih dni, ki je lepo prikazoval delo posameznikov. Večina je s ponosom gledala dolgo črto, ki je prikazovala opravljeno delo, bilo pa je tudi nekaj takih, ki so se izogibali, ker jih vsaj na grafikonu med ostalimi skoraj videti ni. — Letni občni zbor je največji praznik v združbi. Posebno pa še na Stražnjem vrhu. Do sedaj so imeli vsi občni zbori dva dela: popoldne resnega z dnevnim redom, popoldne, ki je bilo ta dan zelo dolgo, pa so se vsi skupno razveselili.

Po prihodu zastopnikov oziroma gostov krajevnega in okrajnega ljudskega odbora ter Zadrúžnega sklada je predsednik Anton Grahek začel občni zbor. »Že od ustanovitve naprej smo se borili s težavami, toda če danes pogledamo, kaj smo ustvarili, vidimo, da naš trud ni bil zaman,« je dejal tovariški predsednik. »Veliko vinogradov je bilo

gradnjah, je veliko pomagala vojska iz Črnomlja.

Se z večjim zanimanjem kot poročilo predsednika so zadružniki poslušali finančno poročilo. Predsednik je govoril o njihovem delu v splošnem, finančno poročilo pa je prikazalo njihovo delo — vrednostno, v številkah. Premoženje — aktivna zadruga znaša po stanju 31. decembra 1951 5.279.760 din. Vrednost proizvodnje v letu 1951 je znašala 3 milijone dinarjev, izdatki za proizvodnjo pa 1.256.394 din, tako da znaša čistost kosmatič dobitek 1.826.161 din. Od čistega dobčka je bilo vloženo za sklade in ostale prispevke 474.801 din ali 27%, ostalo — 1.351.360 din — pa je porazdeljeno na 4170 delovnih dni, tako da znaša delovni dan 323 dinarjev. — Zadružniki so med letom prejeli akontacije v gotovini in pridelkih za 674.789 din, končni obračun pa bo v kratkem, ko bodo vnovčili vino in žganje.

Zadružniki KDZ Stražnji vrh v Beli krajini

zaradi brezobzirnega izkoriščanja prejšnjih agrarnih interesov v zelo slabem stanju; pričeli smo s sistematičnim obnavljanjem in še je predvidena večja površina za rigoliranje. Zgradili smo hlev, ki je viden po vsej Beli krajini in je danes marsikomu dokaz, da je naša pot pravilna, da ne mislimo samo, kako je danes, pač pa tudi, kako bo jutri. S kakšnimi težavami je bila povezana gradnja hleva, ki je bil zgrajen točno po načrtu M-54 za 54 krav molznic, za letno in zimsko krmlilnico, mlekarino in dežurno sobo, naj pove samo to, da smo vso vodo, potrebno za gradnjo, z avtomobili vozili iz 8 km oddaljenega Črnomlja in da so zadružniki vložili v gradnjo hleva skupno 1180 delovnih dni.

Tako je tovariški Grahek podajal svoje poročilo, ki so ga z zanimanjem poslušali tako zadružniki kakor tudi gostje.

Gradnja hleva je oteževala ostalo proizvodnjo, posebno glavno panogo — vinogradništvo, toda ker se ni gledalo na nedelje ne praznike in so razen malih izjem vsi čvrsto prišli kot velika družina, uspeh ni izostal. Pridelki je bil v večini primerov boljši kot pri nezadružnikih. V letu 1951 so pridelali: 140 hl vina, 21 hl žganja, 13.000 kg industrijskega sadja, 5100 kg pšenice, prodali so prašičev-pitancev za 220.000 dinarjev itd. Pri delu, posebno še pri

Pri čitanju obračuna zasluga posameznih zadružnikov se lepo vidi, da trud ni bil zaman, da je delo lepo plačano. Tako je družina Grahek za 613 delovnih dni zaslužila 196.998 dinarjev. Visoko število delovnih dni pa so imeli tudi zadružniki Pepca Vrščaj (250), Tina Mavrin (263) itd. Anton Aupič, star 63 let, je napravil 278 delovnih dni.

Vsi zadružniki so z lepim zaslužkom zadovoljni, saj je poštvalno delo obilno plačano.

Dokaz pravilnega stanja in čvrstega jedra zadruga je tudi to, da o kakšnih izstopnih izjavah sploh ni govora, pač pa so tri zadružnike zaradi malomarnosti in ker so hoteli živeti na račun drugih, kratkotalno izključili lani.

Stari upravni in nadzorni odbor je bil soglasno razrešen, v nove odbore pa so bili izvoljeni najboljši in vestni zadružniki. Predsednik je zopet tovariški Anton Grahek — gotovo je to zanj najlepša pohvala!

Na zaključku je predsednik predlagal vrsto sklepov, ki so bili soglasno sprejeti. Popoldne pa se je nadaljeval veseli del obnega zbor, ki se je zavlekel pozno v noč.

LETNI OBRAČUN KZ ZUZEMBERK

Iz poročil na letnem občnem zboru KZ Zuzemberk je razvidno, da je zadruga v lanskem letu skrbno in pametno gospodarila. Imela je vedno dovolj kmetijskih odsekov in nabavila v razdeli med zadružnike večje količine raznih umetnih gnojil, ki so jih zadružniki pravi radi uporabljali. Nabavili je razno poljedelsko orodje, med njim kvalitete železne pluge in okopalnike. Razveseljeni je bilo tudi poročilo ekonomije, ki je bila lani navzlic težavam in pomankanju delovne sile zelo aktivna. Letos nameravajo gojiti vse vrste kultur, ki bodo donosale največ dobčka. Živinorejski odsek je lani oskrbel dobrega plemenjaka. Založena pa je ugotovitev, da je stanje živine skrajno slabo po številu in po kakovosti. Treba bo še veliko truda, da se to stanje popravi.

Sadjarški odsek pri združbi uspešno deluje z obnavljanjem sanemarniških sadovnjakov. Lani je nabavila tristo mladih sadnih drevesc, ki so bila takoj rasprodana. Letos pa bo zadruga oskrbela še razne sorte jabolk in hrusk. Zadruga je imela na zalogi dovolj zaščitnih škropliv, ki so se jih zadružniki prav malo posluževali; škroplilnice, ki so jim bile izposojene, so vračali pokvarjene in neočistene.

NACRTI IN NALOGE ZADRUŽNIKOV V PODZEMLJU

Kmetijska zadruga v Podzemlju pripravila letni občni zbor. Z vno se novi ljudje, zavedni člani OF pripravljajo, da bi Kmetijski združbi v Podzemlju pomagali pri premostitvi raznih težav, pomagali pri novemu poslovodni tor. Kamibiču Mirkotu, da bi Kmetijska zadruga v gospodarskem pogledu postala vzorna ustanova. Pretekli četrtek so se v Podzemlju zbrali na sestanku

ku zavedni frontovci, člani KP in člani ZB, da bi pripravili plan bodočega dela za pomoč kmetijski združbi. Sestanek sta obiskala tudi sekretar okrajnega komiteja KPS v Črnomlju tov. Janez Zunič in predsednik planske komisije tov. Milan Šimenc. V upravni odbor kmetijske zadruga, takšen je bil sklep, naj bodo predlagani najboljši gospodarji, zavedni člani OF in člani Partije. Trgovino kmetijske zadruga v Podzemlju bo v bodoče potrebno dobro založiti z vsami tistimi predmeti široke potrebnosti, ki so nujno potrebni belokranjskemu kmetovalcu v borbi za izboljšanje zemljiše in povečanje hektarskega donosa. Kmetijska zadruga v Podzemlju bo morala v tekočem letu izpolniti mnogo nalog, če naj v resnici služi ljudstvu. Sklep je bil, da se organizira čimprej splošno škropljenje sadnega drevja, čiščenje sadnega drevja, peskanje zemljišča itd., kar vse bo možno izvršiti le tedaj, ako se bodo tudi zadružniki z vno lotili vseh del za izboljšanje gospodarstva, ki jih bo vodila kmetijska zadruga v Podzemlju.

Kmetijska zadruga v Podzemlju ima v svoji oskrbi tudi zadrugo ekonomijo. Pratečni del zemljišča se nahaja v Dobravicih, kjer so odlični pogoji za ureditev plantaznega nasada sadnega drevja, zlasti jablan. V ta namen bo potrebno preurediti sadno drevesnico, ki je bila že pred tremi leti ustanovljena v Dobravicih, urediti pa tudi sadno drevesnico pri Šoli v Podzemlju, kjer naj bi se žolska mladina učila vzgajati sadni naraščaj, ga požlahtnjevati s cepljenjem, okuliranjem itd.

Da bo kmetijska zadruga v Podzemlju kos vsem zadanim nalogam, bo v kratkem ustanovljen tudi kreditni odsek pri kmetijski združbi, delavski združbi članov pa bo povečan, a z dvojnokratnim jamstvom.

Na sestanku je bilo govora tudi o ev. ustanovitvi plemenske postaje v Podzemlju, ki naj bi jo organizirala in vzdrževala kmetijska zadruga. Kopalnice na Kolpi bo potrebno do sredine meseca maja urediti, da bo služilo svojemu namenu in Kmetijski združbi prinašala tudi dohodek, saj so že doseženi izdatki za kopalnice presegli dovoljeno vsoto.

Ob zaključku so se na sestanku pogovorili tudi v pozitivni kulturo prosvetnega dela v Podzemlju, o bodočih volitvah v občanske odbore OF, ZB, LMS itd., želja vsake prebivalstva pa je, da bi Podzemlj dobil industrijski tok za izboljšanje in mehaniziranje kmetijskih obratov. Na sestanku je bil tudi sprejet sklep, da se s takojšnjo nabiralo akcijo pomaga ponesrečenim družinam na Primorskem, ki so jih prizadeli snežni plazovi.

Okrajni ljudski odbor Novo mesto

Predsedstvo
Št. 3-1
Novo mesto, 29. februarja 1952.
Okrajni ljudski odbor Novo mesto izdala na 5. rednem zasedanju na osnovi 25. člena, 2. t. in 30. člena Splošnega zakona o ljudskih odborih in 2. člena, t. 2. Zakona o delu ljudskih odborov okrajnih mest, ki so izločeni iz okraja in mestnih rajonov, naslednji

ODLOK

O OBVEZNI ODSTRANITVI RUSEVIN IN POSKODOVANIH ZGRADB, NESPOSOBNIH ZA OBNOVO

Čl. 1.
Lastnik zgradb, ki so bile zaradi vojnih dogodkov porušene ali tako poskodovane, da niso sposobne za obnovo, kakor tudi lastniki drugih takih zgradb, katere kaže izgled kraku ali ovirajo razvoj gospodarskega napredka, so dolžni te zgradbe porušiti in odstraniti.

Čl. 2.
Nadzor nad temi deli opravlja okrajni izvršilni odbor, ki odreja vse potrebno za dosego odstranitve teh rusevin.

Čl. 3.
Izvršilni odbor pozove lastnika, naj odstrani rusevine v določenem roku.

Če lastnik tega ne stori, odstrani rusevine krajevni ljudski odbor. Za kritje stroškov, katere določijo posebna strokovna komisija pri okrajnem izvršilnem odboru, pozove izvršilni odbor okrajna lastnika, da jih v gotovem roku plača. Če lastnik tega ne stori, se stroški poravnajo z vrednostjo grabnega materiala, pridobljenega pri odstranitvi rusevin in prodanega bodisi na javni dražbi, bodisi prevzetega po cenah, ki jih določijo posebna strokovna komisija. Imenovana od okrajnega izvršilnega odbora, če je prodajna ali prevzemna cena višja od stroškov za odstranitev, se presežek izplača lastniku, če pa je manjša, gre razlika v breme krajevnega ljudskega odbora.

Čl. 4.
Te odlok začne veljati z dnem objave v Dolenjskem listu.
Smrt lastniku — svoboda narodu!
Tajnik: Predsednik:
Perc Zvonko I. r. Zupelj Martin I. r.

Za širjenje zdravstvene prosvete jim nikdar ni žal truda

O zdravstvenih delavcih Novoga mesta širna javnost pravzaprav malo ve. Ve je toliko, da je tu vrsta zdravstvenih ustanov kot so zdravstveni in zobna ambulanta, otroška poliklinika, živilski laboratorij, lekarna. Kjer ti vsak čas potrefejo za zdravlili in pomoč, morda še ve kdo to, da v teh ustanovah dnevno na stotine ljudi lačo pomoči, več pa skoraj nobenega ne zanima. In vendar v vseh teh ustanovah delajo ljudje, in sicer zelo poštvalno ljudje. Prav vesel sem bil, ko me je prijatelj opozoril na občni zbor njihove sindikalne podružnice, katerega sem se udeležil.

Nekaj nad 60 članov šteje njihova sindikalna podružnica. O kakšnem močnem razgibanem notranjem sindikalnem življenju pri njih sicer ne bi mogli govoriti, čeprav ni bila nobena stvar nisto mimo njih, saj so imeli skozi leto sedem množičnih sestankov in nekaj tedenskih. Točko bolj pa pride pri njih od izraza nadurno in prostovoljno delo. 1300 ur pri širjenju zdravstvene prosvete v enem letu je nudilo časten doprinos skupnosti tega kolektiva. Ni nobene večje prireditve v okraju, kjer ne bi bile navzoče poštvalne in na takojšnjo pomoč pripravljene bolničarke. Koliko je bilo skoli leto tečajev Proletarske zaščite Skolaj na vseh so bila zdravstvena predavanja na prvem mestu. Pa razni tedenski izobraževalni tečaj. Teden matere in otroka, Teden Rdečega križa, Teden čistoče in drugi. Koliko predavanj, obiskov, nasvetov in pomoči v zdravstveno najbolj zaostalih krajih. Delovni izlet kolektiva v KDZ Bela cerkev je nudilo lepo uspel.

Občni zbor sindikalne podružnice pa je bil zanimiv tudi po gibanju izvedbe volitev upravnega odbora. Volili so brez kandidatske liste. Vsak član podružnice je na predvolilnem sestanku pred prazen volilni listek brez vsakega imena, tako da je lahko popolnoma po svojem preudarku vpisal kandidata. To je najbolj demokratičen način volitev. Dosedanji predsednik Rudi Moravec je dobil 46 glasov od 57 upravičencev. Teza načina volitev naj bi se poslužile tudi druge organizacije.

Sklepi za bodoče delo, ki so sledili življenjski razpravi članov, poročajo v letošnjem letu potrebo po rednejšem študiju. Še nadaljnjo širjenje zdravstvene prosvete na vasi, zlasti pa obiski v kmetijskih delovnih združenjih in sodelovanje po vseh tečajih so med najvažnejšimi sklepi občnega zbora. Soglasno sprejeti sklep, da od šestih prihrankov podružnice prispeva 5000 din za spomenik padlim borcem v Novem mestu. Dokazuje, da zdravstveni delavec pravilno cenijo triva, ki so padle za našo svobodo.

Zahtevajte
v gostilnah
zdraviliščih in
kavarnah
DOLENJSKI LIST

Pa ti prinese zlo deli malo zaslužke uslužbenca Narodne banke iz Novega mesta, ki je pobaral, kako in kaj je z gospodinjstvom. Posledica tega obiska je bila za obdobje trpek sklep: denar je treba takoj vrnil, sicer zapre banka zadrugi kredit.

Tako je, tovariški odborniki! Nihe ne bi zamerili, če bi vsakemu članu priznali odškodnino za izgubljeni čas, ki ga je zapravil pri sejah v dobrobit zadruga. Toda najprej je treba misliti na letno bilanco, potem na to, da so dobitek ustvarili vsi člani zadruga, da je treba s tem dobikom ustanovljati posebejne odseke, od katerih bodo imeli dobitek spet vsi zadružniki in potem šele misliti na nagradljanje res najbolj zaslužnih odbornikov. Teh pa je pri KZ Šmilhel bore malo.

OGLASUJE
V »DOLENJSKEM LISTU«

OH, TE NESREČNE NAGRADE...

Tokrat imam v mislih nerodno reč z nagradami v splošni kmetijski združbi Šmilhel pri Novem mestu. Upravni odbor te druze je imel sejo (te sicer niso preveč pogoste in dobro obiskane), na kateri je knjigovodja poročal, da kulje izkazovalo za poslovno leto 1951 nekaj čistega dobčka. To je lahko samo bolj predvidel kot ugotoviti, kajti knjigovodstvo je za dva meseca v zastanku. Pa so se člani upravnega odbora takoj spomnili značnega pregovora: »Bog je najprej sebi brado ustvaril in se tudi po tem ravnal. Kar 90.000 din so določili za nagrade upravnemu in nadzornemu odboru uslužbenecem. Pri tovariški delitvi nagrad so se pa spet ravnali po zlatem pravilu: »Kdor hitro da, dvakrat da. In tako so posegli kar po dnevnem lakupku za trgovini proti volji poslovodje, same da so sklep lahko (tako) uresnili. Knjigovodja je dobil 10.000 din, pomočnik knjigovodja 5000 din, enako tajnik; poslovodja (ki denarja sam ni hotel sprejeti) za člane nadzornega odbora po 3000 din, neki člani odbora, ki je samo dvakrat prišla na sejo pa so dali le 2000 din (vendar še dokaj masten honorar). Še poslovodkinja, ki je že pred meseci odšla drugam v službo, je dobila tri tisočake. Člana upravnega odbora, ki bi se prav gotovo uprli takl delitvi dobčka, so spozabili: klicati na to sejo...

S tako vsivskimi kaznovanji še dolgo ne bomo zatrli šušmarstva. Tudi pogosti primeri šušmarstva pri šiviljah dokazujejo, da obilnisti organi vse preveč verjamejo v njihovo izgovornost. Še da delajo le za protinlužne (oranje, prevoz drv in pod), kar pa skora v nobenem primeru ne držl. Če bi na okraju proti vsakemu šušmarju postopali s tako ostrino kot jo kaže zadnji primer v Zuzemberku, ko so dvema šušmarjema naložili kar 20 dni zapora, bi to verjetno vzroke vplivalo tudi na druge. Pa je treba uporabiti vsa zakonita sredstva. Stanje, kakršno je danes v tem oziru na deželi, zahteva ostrih in ninkovljivih ukrepov, če hočemo odpraviti nezakonitosti v našem obrtništvu. Če bi krajevni ljudski odbori in ljudska milica to stvar bolj odločno vzeli v roke, bi šušmarstvo lahko še zdelo ali vsaj omejit. Mlačnost, vseh tudi brezbrižnost šušmarjev pa sta stvari, da se je nezakonita obrt tako razbohotila.

Šušmarji — SKODLJIVCI
NARODNEGA GOSPODARSTVA

Zelimo kulturno ravnanje s potniki na avtobusu!

TUDI KAJ TAKEGA SE DOGODI

»Govori se, da so tudi oni (Italijani — op. S. F.) prišli do spoznanja, da samim ne bo mogoče zavesti po deželi javne varnosti, če tudi ljudstvo samo ne bo sodelovalo pri tem. Zaradi tega da nameravajo izdati gotovim vasem orožje (menda jugoslovansko) in te vasi naj bi se potem same branile pod vodstvom jugoslovanskih oficirjev (ki naj bi se zato vrnili iz ujetništva) pred napadi... partizanskih top. Zagotoviti bi se moralo Italijanom le to, da se to orožje ne bo uporabilo proti njim...«

Tiste dni se je v Novo mesto pripeljal kaplan Franc Malovrh-Brenzik, odpisane vodstva belogardistične Slovenske legije, ki je dolenjskim voditeljem razložil potek razgovorov z italijanskim vojaškim poveljstvom. Pojasnil jim je tudi belogardistični načrt, naj bi Italijani dovolili ustanovitev nekakih obojenih vaških straž, ki bi jim poveljevali bivši aktivni oficirji, kot smo pravkar spoznali iz zapiska kapetana Gajskega. Dolenjci pa se niso strinjali s tem načrtom, kot razberemo iz pisma kaplana Babnika:

»Brenzik pozdravljen!
Prosimo te predvsem, vzemi na znanje naše stališče glede zadeve o kateri si mi pravil: Pri nas smo 100% proti... Ne glede na vse drugo kakor: kako se bomo zagovarjali pred ljudmi, kakšno nevarno orožje bomo dajali v roke partizanom, da se ne moremo zanešati na okupatorja, da ne smemo presojati zanesljivost fantov po političnih zapisnikih, kakor to delajo v Ljubljani, na terenu pa doživljamo vsak dan, da gre masa naših' v OF, poleg vsakega tega naj odloča vsaj je dejansko ni mogoče izvesti vašega načrta, ker imajo večino vasi zasedene partizani, v tistih pa, ki niso zasedene, so ljudje pod vplivom njihovih zaupnikov, tako da dejansko nimaš skoro

Franček Saje:

Belogardistični štajerski bataljon

nikomur dati orožja v roke in... če bi ga dali, bi ga v najkrajšem času dobili partizani v roke. Naš komandant gre danes v Ljubljano, govoril bo o tem z merodajnimi... Večraj se je govorilo po mestu, kaj si ti prišel povedat... Miro.«
Janko Debeljak in kaplan Nande Babnik sta s svojim prikazom težkega položaja belogardistične stvari na Dolenjskem svoje predstojnike prepričala, da je njihov načrt vaških straž neizvedljiv, ker »dejansko nimaš skoro nikomur dati orožja v roke...« Ljubljansko vodstvo je odobrilo, naj Štajerski bataljon čim dlje obrani videx ilegale nasproti Italijanom, tudi po začetku odkritih sovražnosti s partizani, da ne bi »nevarno orožje dajali v roke partizanom.«

Prvo tesnejše sodelovanje, ali vsaj željo po takem sodelovanju, ki bi prešlo dotedanji okvir dobrohotne naklonjenosti, zasedimo razmeroma že pecej zgodaj, ko se je med partizani komaj šele začelo porajati sumničenje v pravovernost čudnih partizanov okrog St. Jošta. Ta kolaboracija je izpričana z zanimivim pisemcem, ki ga je vojni kurat Štajerskega bataljona kaplan Tonček Šinkar 1. julija 1942 po nalogu poročnika Milana Kranjca poslal Janku Debeljaku:

»Dragi Janko! 1. VII. 1942.
Po nalogu komandanta:
Stopičani itd. iz onega becirka se javljajo v vedno večjem številu; rabimo zanje pušk. Skušajte od It.(alijanov) iztisniti zanje orožje, ker doseđanje je razdeljeno. Za 52 ljudi manjka orožje!

10

Belogardistični štajerski bataljon

Odslej ne bomo sprejemali starejših od 30 let. Danes zvečer pridejo zopet novi od Stopč. Dolž plenijo parti.(zani). Pobričajte se tako, da se okolica žage na Gorjančih bombardira z artilerijo. Žage ne, ker je prazna. Okolica Dolža proti Gorj.(ancem) isto. Dolža ne. Bombardirajte na vsak način Gospodično na Gorj.(ancih). Z avlioni ali artilerijo. — Tonček.«

Drugo željo — topovsko in letalsko bombardiranje Gorjancev — so Italijani belogardistom radi ustregli, saj so na hribeček okrog Novega mesta privlekli že okrog dvajset topov, za katere niso imeli dovolj zanesljivih ciljev, ker so partizani na svojem osvobojenem ozemlju razbili laško vohunsko mrežo. Belogardistično prošnjo po orožju pa še niso hoteli uslišati, ker so si prej želeli več tehničnih dokazov njihove iskrene lojalnosti.

Zavest, da partizani vse močneje slutijo belogardistično prevvaro, in poglabljanje stikov z italijanskimi okupatorji je Štajerski bataljon privlekel v nov zahrbtn napad na partizane, ki je bil jasnejši kot prvi 20. junija pri Ratežu. V četrtek 2. julija zvečer sta četi gorjanskih in belokranjskih partizanov napadli fašistično posadko, ki se je utrdila pri Zajcu pod Gorjanji. Na oblegajoče partizane se je od Vinje vasi iznenada vsula toča svinčenk, ki so se zaskrbljenim fašistom odprle vrzeli, skozi katero so urno smuknili na plano in jo pobrisali na varno v Novo mesto. Partizani, ki so zaradi tega zahrbiti

10

Belogardistični štajerski bataljon

nega napada imeli nekaj žrtev, so brž dognali, da so izdajalski napadniki pripadniki skrivnostnega Štajerskega bataljona, in o tem obvestili svoje glavno poveljstvo. Edvard Kocbek, član izvršnega odbora Osvobodilne fronte, si je 3. julija 1942 zapisal v svoj dnevnik:

»Nocoj smo dobili poročilo, da je večraj četa obojenih belogardistov prvič (pravzaprav še drugi — op. S. F.) za hrbtno napadla partizane. Ze dalje časa smo vedeli, da se na Gorjančih gibljejo sumljivi organizirani ljudje, vendar so bili zelo konspirativni. Ta novica deluje na nas kakor bomba. Čutimo, da pomeni prelom v osvobodilni dobi.«

Štajerskemu bataljonu pa še ni bilo ljubo, da so partizani končno je sneli partizansko krinko z njegovega izdajalskega obraza. Po tej bitki je komisar Gorjanskega bataljona Tone Šuštaršič-Tine Zeleznik z nekaterimi drugimi delegati šel na partizansko zborovanje na Podstenice. Ob tej priliki je nameraval pri Glavnem poveljstvu slovenskih partizanskih čet dokončno razčistiti zadevo Štajerskega bataljona. Spotoma je naštel na taborišču Štajerskega bataljona. Zahteval je komandanta, ki je s svojim spremljevalcem gorjansko delegacijo pospremil do Stojpič. Poveljnik Štajerskega bataljona Milan Kranjc se je Šuštaršiču hvallil kako je s svojimi ljudmi pri Zajcu napadal fašiste, čeprav je v resnici udaril po partizanih.

V glavnem poveljstvu niso ničesar vedeli o Štajerskem bataljonu pri St. Joštu. Zato je poveljnik V. grupe odredov Dr. Marjan Dermastja — Urban Velikonja dobil nalogu, da ugotovi, kaj je pravzaprav ta obojena skupina, in stvar uredi.«

»Dnevnik kap. Gajskega se nahaja v arhivu jav. tožilstva LRS.

»Originalna kopija nedatiranega pisma je v Babnikovem arhivu.

»Na majhnem listu iz belogardističnega svinčenkam plan original v Babnikovem arhivu, vse opombe v oklepajih so moje. Glej faksimile listine.

»Edvard Kocbek. Tovaršilska, dnevniški zapiski od 17. maja 1942 do 1. maja 1943. Ljubljana, 1949, str. 7.

»Po pripovedovanju Tonea Šuštaršiča, sekretarja ministra vlade LRS.

KRAŠOVČEVA MAMA

Jože Zamljen-Drejče

Vest, da se snujejo belogardistične vojaške tolpe, in banovskih nje. Poslavljala sva se od jeseni. Je pač tako s človekom, da je zanj najlepše tisto, kar vidi zadnjkrat in težko se poslovi od tega. Poletje, polno zelenja in sonca, je odhajalo in prišlo bo povsem nekaj novega.

Lojz me je vprašal iznenada: »Kaj poznaš mojo mamo?«

»Ne! Sem mu dejal čisto pristočno.«

»Čudno,« je dejal in me pogledal preko ramena. Zbodel me je ta njegov odgovor. Saj res ne morem poznati vsakogar, s komer sem enkrat govoril in končno — ali sem sploh govoril z njegovo mamo? Neprestano mi je silila ta misel naprej, da sem pozabil na vse okrog naju.

»Pazi, kaj ne vidiš, da sva blizu vasi!« je dejal Lojz in res se je izza gozda kazala jasa in nedaleč je stala lesena hišica. Še nekaj korakov in stala sva pred hišico. Pred njo je sedela na ugašajočem soncu žena. Ne vem, kaj bi povedal takrat o tej ženi. Na njenem obrazu so se igrali poslavljajoči žarki pozno poletnega sonca in razkrivali vse polno gubic od prestanega gorja, izkorščanja in dela. Otekle roke je držala na soncu; kazale so, da so le malokdaj počivale. Zdelo se mi je, da je na svetu nešteto takih žen.

»Lojz, prav, da si prišel in še solmaštra si pripeljal s seboj. Prav je tako! Saj ni bilo nikomur dobro na svetu.«

Te besede so me pritegnile, da sem si podrobneje ogledal mater partizana Lojza.

»Da bi bili zdravi« in podal sem ji roko. Trda roka. v členkih otrdeli in otekla, je izžarevala toploto, da mi je

postalo tako kot bi oprjelam trdo dolensko zemljo, ki ne da človeku nikoli miru, ki človeka neprestano priganja k delu in borbi za obstanek.

»Fantje, držite se in ne popustite! Vragi se pripravljajo, da bi prevrgli Gorjance, ampak ne dajte jim! Lojz, drži se in ne pusti, kot tudi jaz nisem nikdar pustila!« Iz mehkih, nelzrznih oči je pogledalo nekaj, kar ni dalo misliti, da je vse dobro, kar je na svetu. Lojz je dobil še nekaj važnih poročil in odšla sva.

Preteklo je več kakor pol leta. Spomladansko sonce je z vso svojo močjo izvajalo iz zemlje novo rast. Tu in tam so se še belile snežne krpe po belokranjskih rebrih in pobočjih. Zemlja je izparevala in dajala nek čuden duh, ki je omamljal in utrujal. Ležali smo na šotorskih krilih in uživali pomladno sonce. Vsakdo izmed nas je imel pripravljeno dogodivščino iz minule italijanske ofenzive, še več pa iz pretekle zime, ko je sneg ležal po gorjanskih kosenicah in globelih. Nasproti mi je ležal Lojz. Njegov razorani obraz me je spominjal na pozno poletni večer pri njegovi materi.

»Lojz, povej mi, koliko je stara tvoja mati?« sem ga vprašal.

»Kaj še nisi pozabil onega dne, ko nas je hrabrila?« je odgovoril Lojz in se nasmehnil. »Stara je, stara, preko sedemdeset jih ima.«

»Zamisli! Sem se v njegov odgovor. Sedemdeset let in vendar tako zelo mlada, tako borbena, da še sedaj ob zatonu svojega življenja misli na boljše čase, na lepše življenje. Ona je spoznala pot, dočim jo mnogi mlajši niso spoznali in so v tej svoji zmoti hoteli odbržati vse ono staro, gnilo in nezno življenje. Lojz me je ogledoval in se smehljaj.

»Premišljuješ, kaj? Življenje jo je naredilo tako. Kaj misliš, da je lahko živila, kaj misliš, da ji je bilo vsaj za trenutek lepo na svetu? Večna borka je bila, borka za kruh, borka za življenje. In taka je ostala.«

Da, prav je imel naš Lojz, saj ni mogoče drugače. Od ljudi, ki jim ni bilo treba migniti niti z mezinem, da se jim je pogrnila miza in ogrela postelja, nisi mogel pričakovati, da bi se borili za lepše in boljše življenje, pa najsi bodo mladi ali stari.

»Saj vem kaj si misliš, vse to mi je povedala že moja mama,« je dejal, se vzdignil s tal in pogledal v Gorjance, kjer se je še na vrhu belil izginjajoči sneg. Polagoma so se vsi porazgubili in ostal sem sam in premišljeval o naši zadevi.

»Kaj si le ostal, šolmašter, pa so govorili, da te ne bomo več videli in ne slišali,« se je oglasilo za menoj. Ozrl sem se in pred menoj je stala Lojzova mati. Visoka, nekoliko upognjena postava stare žene, oblečena v staro kočemajko, je le komaj vidno trepetala. V obraz je bila rdeča in znojne kaplje so ji prihajale na čelo.

»Morala, morala sem na pot, da vas spet vidim in da vam povem, kaj delajo pri nas.«

Govorila je hitro in hlipajoče, kakor bi se hotela opravičevati, da je prišla. Ponudila mi je roko in vprašala kar tja v en dan:

»Kaj pa naš?«

»Ej, zdrav je ko dren in vedno ima puško poleg sebe.« Zdelo se mi je, da se je v njej nekaj odvalilo. Oči so zagorele in me pobožale.

Odpehnil sem jo v hišo in gruča se je napravila okrog nje, kakor da bi prišla teta z bogato košaro v hišo polno otrok. Pripovedovala nam je, kako trpe, kdo trpinči in kaj nameravajo. Podatki so bili resnični in temeljito preverjeni.

»Mama, ne bilo bi se vam treba mučiti preko Gorjancev in še v takem času, saj niste več dekle. Naporno je,« ji je dejal sin Lojz. Takrat se je vsula ploha:

»Kaj, jaz da nisem več dekle? Meni da bi bilo naporno, če vam prinašam pošto. Me smo zato, me stare, če hočeš, vse drugo pa naj vzame puško v roko in mlati po teh lumpih in nebodijih-treba!«

Kakor opozarjajoči kip je stala sredi sobe. Spogledal smo se in spoznali, da smo naredili greh iz ljubezni do stare, a vendar borbene žene.

Cez noč je ostala pri nas. Drugo jutro pa je zopet odšla in prihajala še in še.

Bilo je v zimi od štirinštridesetega na petinštrideseto leto. Crnomel je objemal precej debel sneg. Zgodila se je nesreča. Lojzu se je ob čiščenju brzostrelke sprožilo in rafa! mu je prebil glavo. Vsem nam je bilo težko. Kako naj sporočimo to njegovi materi? Prizadejalo jo bo. On je edini, ki bi ji lahko pomagal na večer življenja.

Pripravljali smo se na pogreb. Nankrat je stala med nami Kraševčeva mama. Crno pregrinjalo ji je še bolj obelilo obraz. Zravnanja je stala poleg ležečega Lojza.

»Tak sedaj si šel. Pozdravi tiste, ki so šli pred teboj!«

Obrnila se je k nam in nas gledala z ugaslimi očmi in uvelimi lic.

»No in kaj sedaj? Vidim, da že imate malo tistega, kar smo želeli vsi in vem, da bomo imeli tudi vsi tako. Oh, saj vem, za vsako reč, ki sem jo kdajkoli v življenju dobila, sem morala nekaj žrtvovati in zdaj sem dala največ.«

Po pogrebu sem jo šel spremit na vrh Gorjancev. Marsikaj mi je pripovedovala in marsikaj naučila. Vrh Gorjancev mi je podala roko:

»O, saj je ne dajem zadnjkrat, še bom prišla! Toda več kaj, šolmašter, bolje bi bilo za Lojza, da bi ostal tam, kjer je bil. Ne bilo bi se z njim zgodilo tako, kot se je.«

Poslovlila sva se. Dolgo sem gledal še za njo. Take so bile naše žene in matere.

PARTIZANSKA BALADA

Imela je sinove tri — Janez, Tone, Mirko — in še najmlajši sad krvi: sedemnajstletno hčerko...

Imela je moža. »Moj Roke, mu je takrat dejala, vsi trije fantje šli so v Rog, da črna zver bi pala. To leto bova brez otrok vinograd svoj obral.«

Obrisala si je oči in napisala pismo — z roko okorno vrste tri: »Obupali se nismo; pogum, sinovi, noč in dan je moja misel z vami, še jaz sem neki partizan — z uvelimi rokami...«

Cez teden dni prišel je list: »Najmlajši vaš je pal... Izdal ga je domač fašist, a laški ga zalcal... Je mati stisnila srce: »Kdor pade zdaj, ni umrl; obriši, Roke, solzne oči, sin je v svobodo zrl!...«

Spet novi sel čez mesec dni: »Vaš Janez, borcem vzgled, se zgrudil je, ko šli zavzet smo bunker sred noči.« Zmegli se starima pogled, ju dvojnja smrt teži... Še ne veda, da tretji sin že tudi v zemlji spi.

Sla hči in oče sta na pot, obiskat grob njegov, in padla, uro od vasi, v zasedo črnih psov...

»Uboga mati! To je kri tvoje hčere in moža... Ob temle zidu sta oba pod streli omahnila v smrt... Pa ne išči groba, mati — je Krka njun mrtvaški prt!«

Je mati dvignila pesti, zavpila s srcem od neba... In še tisto noč je z bombo maščevala tri sinove, hčerko, sebe in moža!

S.

Življenjska pot matere-borke

V okraju Kočevje se krepi organizacija žena posebno v zadnjem času, odkar je postala sekretarka okrajnega odbora priljubljena tovarišica Marija Pirnat. Čeprav mati treh majhnih otrok, najde za delo v organizaciji in za pogovor z ženami v mestu in na deželi vedno dovolj časa. S ponosom

kov čez Bosansko Krajino nazaj na Jablanico, Neretvo in spet v Crno goro. Ni se še dobro odpočila od prestanega trpljenja, že jo je doletela s soborci vred najhujša, peta ofenziva. Čez Piro-tuševo, Sutjesko, Treskavico, Zelen goro in naprej v centralno Bosno je prišla izčrpana v I. Krajiško brigado

V narodnoosvobodilni vojski so zavzemale naše žene važne položaje voditeljice. Na sliki: Marija PIRNAT (druga od desne na levo) med tovarišicami v službi JA

opravlja svoje delo, zato imajo žene kočevskega okraja v njo veliko upanja.

Marija Pirnatova se je rodila v delavski družini v Kotlah na Koroškem. V partizane je vstopila že 13. jul. 1941 v Črni gori, kjer je takoj postala bolničarka. Ko je bil osvobojen velik del Črne gore, je delala med ženami pri odpravljanju nepismenosti in dviganju higijene. Pri napadu na Plevlje v decembru 1941 je pomagala organizirati prvo partizansko bolnišnico v Zabljaku pod Durmitorjem, kjer je tudi ostala kot bolničarka. Nad 400 ranjencev je bilo v borbi za Plevlje. V času tretje ofenzive se je umikala s ranjenci, kratek čas nato pa je bila v brigadi »Peka Dapčevića«, kjer je zbolela za trebušnim tifusom. V četrti ofenzivi se je umikala z grupo ranjencev in bolni-

za bataljonskega sanitetnega referenta. Trikrat je šla z brigado v Srbijo in nazaj v Bosno, kjer je prestala tudi šesto in sedmo sovražnikovo ofenzivo.

Po osvoboditvi je delala v Mariboru in Ljubljani kot medicinska sestra, dne 1. julija lani pa je bila demobilizirana. Takoj se je vključila v organizacijo žena, v septembru 1951 pa je prišla v Kočevje, kjer se je z vso poštvalnostjo vključila v delo z mladino. Je predsednica Okrajnega pionirskega sveta, odbornica MO Zveze borcev v Kočevju in sekretarka okr. odbora AFZ, kjer posebno uspešno krepi politično delo ženske organizacije. Pri vsem tem pa posveča vso skrb in ljubezen vzgoji svojih treh otrok, za katerih svobodo se je borila od leta 1941 dalje.

„Moji štirje otroci so padli za lepše življenje...“

Z globokim spoštovanjem in ljubeznijo se spominjamo te dni naših mater, katerih sinovi, hčere in možje so šli v narodnoosvobodilni borbi pravo pot in za čeno svobodo tudi izkravali. Ena izmed njih je tudi Marija Jerman iz Česnje pri St. Petru. Štiri otroke je izgubila v borbi za novo domovino. Prvega so ji ubili domači izdajalci na zahrbtnen in nečloveški način. Drugi je delal na domačem terenu in je prav tako padel po zaslugi domačih izdajalcev. Hčerko, ki je bila aktivistka, so ujeli Nemci, ko je reševala gorečo Medvedovo hišo, katero so okupatorji zažgali. Ubili so jo blizu doma. Sin Jože pa je bil komandant Tomšičeve brigade. Padel je v Savinjski dolini na Štajerskem v januarju 1944.

Teh nekaj stavkov ne more zajeti veličine žrtev, niti ne bolečin Marije Jerman, 78-letne kmečke matere, kateri življenje od zibelke, ki ji je tekla na Trebelnem, ni prizanašalo. Z dvainajstimi leti je že morala v službo. S trdo prisluženimi prihranki si je kupila razpadajočo hišico s slabim vinogradom. Sedem otrok je z njo vred in lahkoživim možem živele v siromaštvu — 85 arov skope zemlje je bilo premalo, da bi otroci živeli doma. Zgodaj so morali v službe; za vsakogar pa je mati prosila gospodarje, da otrokom niso branili hoditi v šolo.

Kmalu po razpadu stare Jugoslavije so ji otroci zaupali, da so povedali z aktivisti Osvobodilne fronte. Ko je zvedela, kakšne cilje so si izbrali, je začela tudi sama z vsemi močmi pomagati osvobodilni stvari. Ko so padli drug za drugim, skoraj ni jokala. »V tolažbo mi je le, da so padli kot borci za lepše življenje...« To so njene besede, besede naše slovenske matere.

Tudi Jermanova mati v Dolenjem Grčevju obkokuje štiri sinove, štiri partizane. Enainšestdeset let ima in še

danes rada pomaga povsod, kjer je treba. Medvedova mati v Česnjicah je žrtvovala domovini dva sinova in moža, dom pa so ji požgali Nemci in ji uničili prav vse. V siromaštvu je vzgojila 11 otrok. Sina Zožeta so ujeli belogardisti skupno z Viktorjem Becelotom v Skočjanu in ga ubili prav na 8. marcu — na dan, ki smo ga posvetili našim materam, tudi njegovi materi, ki jo je ljubil nad vse na svetu. Dve hčerki sta bili v internaciji, moža so ji ubili, sina Franceta ustrelili, Medvedova mama pa je ostala to, kar je bila prej: zavedna slovenska mati. Zdaj živi pri sinu Stanku, borcu od 1942. leta, ki obnavlja uničeno domačijo, je predsednik KLO in Zveze borcev.

Marija Jerman iz Česnje

Spominjamo se tudi Gregorčičeve matere, ki je dala za svobodo tri sinove ter verno čakala partizanske zmage. Nikoli ni klonila v svoji globoki veri v nov, pravičen svet. Kot šestleten otrok je morala v službo, šole ni nikdar obiskovala, čeprav si je je vroče želela. Brati se je naučila sama, pisati pa ne zna. Vsak prosti čas svojega mučeniškega življenja je rada posvetila branju časopisov in knjig, tako pa je vzgajala tudi svoje otroke. Breme otrok in moža je morala nositi sama.

Se bi jih lahko naštel — stotine, tisoče imen naših mater in žena, podobnih Gregorčičevi, Jermanovi, Medvedovi mami in vsem nepoznanim, tihim, zvestim ženam, ki so z blagoslovi spremljale sinove na partizanskih poteh in s pozdravi hrabrile može.

Tri izmed mnogih zaslužnih žena Kočevske

Ko se pripravljata rudnik in Šalka vas na skupno proslavo praznika žena, ki bo v nedeljo, dne 9. marca v dvorani rudniške menze, je prav, da se spomnimo tudi najbolj prizadetih partizanskih mater, ki so žrtvovale svoje sinove v narodnoosvobodilni borbi. Med njimi naj omenimo tovarišico

okupacijo je izgubila štiri svoje otroke. Belogardisti so ji 26. avgusta 1944 v kočevskem kamnolomu ustrelili dva sinova, Ervina in Ivana, tretjega sina Karla so v borbi ubili ustaši v Metliki, hčerko Justino pa so Nemci zastrupili v umobolnici v Ljubljani. Maconijeva mama je morala že od leta 1941 sama skrbeti za svoje otroke, ker ji je moža rudarja takrat ubilo v jami. Njene jesenske dni ji lajkajo sin Rudolf, aktivni poročnik JLA v Celju, njena 13-letna hčerka Tvardika in 16-letni sin Emil, ki je kurjač na lokomotivi, druga hčerka pa je poročena. Da je bila njena časa trpljena polna, so jo Nemci pol ure po ustrelitvi dveh sinov internirali v Nemčijo, od koder se je vrnila 9. julija 1945. Nedavno je bila odlikovana z Ordenom za zasluge naroda.

Nič lažja ni bila tudi usoda 52-letne Katarine Remihove iz Šalke vase, ki je med okupacijo izgubila tri sinove. Dušana, Martina in Ivana ter moža Dušana. Njena prva krajsko tri odlikovanja, med katerimi je najbolj po-

nosna na v kočevskem okraju redko odlikovanje Ordena bratstva in edinstva.

Pozabiti ne smemo tudi Knapič Marije, vdove v Šalki vasi, ki je bila partizanska borka iz leta 1941 in ima spomenico leta 1941. Skupno s pokojnim možem in otroki se je udeležila Roške ofenzive in je še danes prvoborka pri izgradnji socializma. — Vse tri so agline članice AFZ in zveste bralke »Dolenjskega lista«. Ivan Grešak

Remih Katarina Maconi Karolina Maconi Karolina, ki živi kot upokojenka v Novi koloniji na Rudniku. Med

„Nikoli vas ne bom pozabil...“

Obisk pri junaški ženi Anici Zalašček

Zužemberk — znano ime iz narodnoosvobodilne vojne, kraj, ki je sprejel v hladni grob nešteto borcev in junaških žena. Med nami pa je še živila priča v osebi junaške žene-matere, ki je nešteto gledala smrti v oči. Mnogim partizanom je rešila življenje. Od nje ni šel nihče praznih rok. Pri njej je dobil oprabljujočo besedo; če je bil lačen, ga je nasitila, raztrganemu je zašila obleko, za vsakega je našla v topli sobi kotiček. Skoraj ni partizana, ki ne bi poznal junaške žene Anice Zalaščekove. Vsak je bil pri njej toplo sprejet, kakor je še danes.

Obiskal sem to čudovito ženo, ki je skromna in preprosta; hotel sem izvedeti kaj več o njenih junaških delih v času vojne. »Saj to ni nič,« mi je dejala, vendar pa sem jo končno le preprosil, da mi je povedala nekaj spominov.

»V letu 1942 smo začeli. Zbirali smo živila za partizane. Pri nas je bilo skladišče, v katerem smo s tovarišico Rezko in pokojno Vero polnile vreče in jih odnašale na določeno mesto pod nekim kozelem. Bilo je težavno delo, ker so fašisti zelo pazili na vse, kar se je dogajalo okrog nas. Spominjam se težkega zimskega večera 1944. leta, ko so se ponoči prikradli v Zužemberk domobranci in ranili nekega partizana. Ta se je naredil kot da je mrtev in ko

Anica Zalašček

pot, neslišno so se splazili čez dvorišče in izglnili v temo, le predzadnjega so sovražniki opazili, vendar pa je tudi ta odnesel zdravo kožo. Eden izmed partizanov se je zakasnil in ker je sovražnik že postal buden, ni bilo več mogoče misliti na beg. Zgrabil je za puško in dejal: »Živega me ne dobe!« S težavo sem mu iztrgala puško in ga skrila v bunker. Zunaj sem zaslišala znake, s katerimi so se spoznavali domobranci. Dobro sem si zapomnila »Jože-Janez«. Ze prej sem v naglici pospravila vse orožje in bombe in če bi domobranci prišli v kuhinjo, ne bi ničesar opazili. Nato sem se splazila k skritemu partizanu in mu povedala domobranksko parolo. Ko je straža vprašala partizana, kdo je tam, se je možko odrezal: »Jože.« Tako se je srečno umaknil še on. Ta dogodek je bil za mene strašen, poln negotovosti, pa vendar sem se nasmehala in dejala sama pri sebi: »pa smo vasi!« Spominjam se tudi dogodka, ko sem na nosilih pomagala nesti ranjenega partizana in so nas sovražniki obsipali

s točo krogel. K sreči se je vse dobro izteklo. Mlad partizan, poln upanja in želja, mi je dejal:

»Mama, jaz moram dočakati svobodo...«

Glas junaške Anice se je raznežil in zastal v grlu, dve debeli solzi sta ji pripolzele po licu, rosi pogled je hitel preko slike drage hčerke Anice, ki so jo umorili domobranci in obstal na kupu pisem. Roka mi je nehote segla po pismu, ki ji ga je pisal partizan Dušan, s pravim imenom Andrej Gornik, poročnik iz Gračanice v Bosni. Poln hvaležnosti in občudovanja pravi v pismu dobesedno:

»Obljubim sem Vam, da Vam bom večkrat pisal, a po možnosti tudi obiskal. Nisem Vas pozabil in Vas ne bom mogel nikoli, zlasti pa ne Vašega junaškega zadržanja za časa borbe, ki je bila ravno pri Vas zelo težka. Večkrat se spominam na večer med letom 1944 in 1945, ko so bili moji vojniki obkoljeni v Vaši hiši in se je vse tako srečno izteklo in tovariš, ki je bil ranjen, je bil prav na Vaših rokah prenesen v varno zavetje na drugo stran Krke. Potem še žrtev lastne krvi in še cela vrsta junaških težav in žrtev...«

Zopet druga kartica, s katero neki partizan vošči Anici Zalaščekovi nad vse srečno novo leto, se ji zahvaljuje ter pravi:

»Nikoli ne bom pozabil na Vas in Vašo skrb za nas v časih težke borbe, katere smo imeli največ prav v Vaših krajih...«

Na mizi leži svezjen pisem, v katerih se znani in neznan partizani spominjajo skrbne žene, matere-junakinje. Vprašal sem jo, če pozna vse te ljudi. Odgovorila mi je, da ne. Še danes se zbirajo okoli nje stari partizanski borci, katerim se na »prih svetiho hrobrostne kolajne. Z željo, da bi Anica še dolgo živela, se večkrat shajajo in skupno obujajo spomine na težke, a slavne dni velike domovinske vojne. S.H.

Tovariši borci - invalidi!

Ob prazniku borbenih žena, si žene II. terena v Novem mestu štejejo v dolžnost in čast, da vas, borci-invalidi širom Dolenjske in Bele krajine, ki ste dali toliko dragocenih žrtev za našo svobodo, pozdravimo prisrčno in s hvaležno ljubeznijo!

Vi ste bili v letih trpljenja in ponižanja v množici tistih sinov in hčera našega naroda, ki so odločno in neustrašeno stopili v boj za svobodo rodne zemlje ter za pravice zatiranih in tepanih delovnih ljudi po vsem svetu. Niste omahovali, ko sta Partija in OF poklicali v upor in boj zoper tujega in domačega sovražnika. Z vedrim čelom in srcem svobodoljubnih ljudi ste pograbili orožje ter se kot bojevniki novega sveta postavili v bran. Za praporom Revolucije, ki ga je med narodom razvila Partija, se niste pomislili iti v boj na življenje in smrt, v boj, ki je bil videti brezupen. In bi bil ostal brezupen, da ni v srcih vas in vseh, ki so kot borci stali v prvih vrstah, plamenela ena sama, v suženjstvu in krvi prekaljena neomajna zavest: Pravica je na naši strani, zmagali bomo! S puško v roki ste branili svojo zemljo, svoje ljudstvo in najplemenitejše ideale človeštva, upisane v prapor, ki vas je vodil v boj za svobodo. Ni bilo strahu v vas, bil je samo pogum! Bila je borba in maščevanje za trpljenje in kri mater, sestra, nevest, žena in očetov, ki so umirali v gramoznih jamah in taborniških in v zadnjih, skaljenih pogledih odnesli s seboj podobo vas — borcev za svobodo in srečo vseh poštenih ljudi, za rojstvo novega sveta.

Koliko vaših tovarišev je za ta novi svet padlo ob vaši strani? S poslednjimi kapljami svoje krvi so zalili drago domačo zemljo, da je lahko uzkalilo

iz nje novo, prečiščeno življenje. Njihove dragocene smrti so upisane v velikem srcu slovenskega ljudstva!

Vi ste dočakali svobodo. S praporom zmagovalcev in vrisajočo pesmijo novega časa ste po prestalem trpljenju stopili iz borbe v mir. Narod vas je ovensljal s slavo in hvaležnostjo — z najlepšim, kar more dati tistemu, ki se je do kraja žrtvoval zanj! Bili ste junaki borbe, zdaj ste junaki požrtvovalnega dela! Prej in sedaj svetel vzgled nam vsem. Če so v borbi oslabele vaše telesne sile, je vaša notranja moč še zmerom enako krepka in udarniška, saj jo neti ljubezen do nove socialistične domovine in zavest, da je treba velike pridobitve naše revolucije ohraniti nepoplačene in jih braniti proti vsem jannim in potuhnjnim sovražnikom doma in v svetu. Na spomenik borbe ste svoja imena upisali s kravo, zdaj jih iz dneva v dan zapisujete s svojim naporom in delom.

V boju ste dali za svobodo pogum in kri, zdaj dajete za srečo svobodne domovine — srce! Srce je pa ljubezen in zvestoba in nenehno življenje za velike ideale. Ti ideali so vas nekoč vodili v boj, danes pa nam pomagajo graditi srečo in mir za dom in svet, kajti to so največji ideali človeštva. Bojevali ste se zanje, danes živite zanje — v velikem bratstvu vseh poštenih in delovnih ljudi širom sveta, katerih prizadevanje za človeštvo je dano v geslu: pravica, blaginja in mir!

Hvala vam, borci-invalidi, za vse, kar ste žrtvovali za nas, in za vse, kar še žrtvujete! Ob dnevu borbenih žena so naše misli še posebno z vami!

Novo mesto, 8. marca 1952.

Zene II. terena

SESTRI FIROVI

Besede, ki so padale z obeh strani. Toda ustavili je niso.

Na cesti za seboj je zaslislala voz. Otroci je priganjal vola, koš je bil zvrhan naložen škope za vezanje trf.

V Regini je vztrepetalo upanje. »Fojde.«

Na vrhu hriba so imeli zasedo beli. Voz se je ustavljal vsakih deset korakov. Potem so spet zaškripala koleca in strašno počasi je šlo naprej. Na aredo ceste je stopil beli.

»Kam pelješ? se je zadril nad otrokom.«

»V vinograd, trto bomo vezali,« je odgovoril fant.

Beli je pristopil k vozu in malo-marno dregnil s puško med škope.

»Voz!«

Vol je zakinkal z debelo glavo in voz se je premaknil dalje po cesti.

»Ni bilo prijetno ležati pod škope,« je dejala Regina, »ko se je voz ustavil in je dregal beli s puško, hvala bogu, mimo mene, sem že mislila, da je po meni. Strašno je bilo. Tega ne bi storila nikoli več.«

»Ali pa, če ne bi šlo drugače.«

»Ali pa,« je ponovila in se nasmejala.

»Kako je bilo lepo,« se smeje Slava. »V začetku, ko sem prišla v partizane, sem bila kuharica v četi. Nato sem postala sekretarka SKOJ in nazadnje politkomisarka. Fant mi je padel v partizanih,« se za trenutek zamisli, »potem sem odšla na teren kot mladinska aktivistka, organizirala sem Zvezo slovenske mladine. Z mladino je najlepše delati,« se spet razvija.

»Veš, stari trikrat premišljuje in nikoli ne store. Mladina pa ne pomisli nič in trikrat stori.«

Seveda ni tako hudo, toda mladina je le mladina! Pa smo se pomenili o veselih in žalostnih iz življenja mladinske aktivistke.

»Potem sem lani februarja odšla na Koroško. Tam je lepo. Naša zemlja, naši ljudje. Sprva se nisimo razumeli. Njihov »dro« in moja belokranjsčina sta bila malo navzkriž. Pa smo se kmalu drug drugega privadili. Vsi so nas vzljubili.

Res, bili so težki časi. Nemci so nas hoteli stokrat uničiti. Obkoljevali so nas v bunkerjih, preganjali so nas po gozdovih, pa se jim ni nikoli posrečilo. Ostali smo. Šli smo preko Drave in zdaj je prebujena vsa Koroška. Naša beseda je zmagala.

Slava govori navdušeno, oči ji žare, ko pripoveduje o mitingih, o materah, ki so jokale, ko so slišale slovensko pesem. Koroška jo je osvobodila.

»In koroške žene! Marsikdaj bi se naše lahko zgledovale po njih. Vse žrtvujejo za partizane. In mnogo bolj so odločne od naših.«

»Pa pojdeš nazaj na Koroško?«

Ne vem, toda lepo bi bilo!

Takj sta sestri Firovi. Regina predudarna in resna, Slava živa mladost. Obe dve do konca predani in delavni.

»Ti dve sta zaslužili odlikovanje,« pravijo ljudje.

Zaprle sem porumenele strani drobne knjižice, ki je izšla v knjižnici Slovenskega poročevalca ob 8. marcu 1945. »Žene — matere — dekleta. Lik slovenske žene, ki jo je borba dvignila in ji dala enakopravnost, je v njej opisan.« Nov čas prihaja. Nov tudi za našo ženo,« je zapisal Tugo na uvodni strani.

Pred dnevi sem bil pri Regini. Trije meseci boleznj so se ji zarezali v obraz, trije meseci trpljenja. Pa ni tožila. Razveselila se me je; v kratki urici sva se pomenila to in ono. Počasi se ji obrača na bolje.

»Tako rada bi že šla med ljudi... Dobro, da si prišel zdaj, pozneje me boš težko dobil doma. Vedno sem kje zunaj...«

Taka je Regina. Nase ne misli, njena prva skrb je delo. Do kraja predana Partiji in svojemu ljudstvu, je Regina od vseh spoštovana tudi danes, kakor je bila v letih borbe povsod priljubljena. Za nov čas, ki je prišel, pa ustvarja s prav tako ljubeznijo in požrtvovalnostjo kakor takrat, ko so jo partizani odtegnili od šivalnega stroja v veliko delo narodne osvoboditve in prebujenja.

Taka je življenjska pot in delo matere-učiteljice

V Gotni vasi pri Novem mestu ji je tekla zibelka ob zatonu prejšnjega stoletja. Bila je eden izmed starih otrok proletarskih staršev. Oče je bil potujoči fotograf, mati šivilja. Domovina ni imela takrat za take dovolj kruha, zato je najprej odšla v Ameriko mati, za njo se oče, otroci pa so ostali pri sorodnikih. Komaj štiri letno jo je skupno s sestrico odpeljal k staršem v Ameriko znanec. Pa sreča jim v tujini ni bila mila. Ob stavki je bil oče zahrbtno ubit na svojem domu, ker se je boril za pravice malega človeka. Družina je romala nazaj v »stari kraj«, mati se je ponovno poročila, otroci pa so šli po svetu. Fant je obiskovala šolo v Šmihelu in se posvetila učiteljskemu poklicu. V Mariboru je z odliko napravila maturo. Prvo službeno mesto je dobila na Koroškem v Glinjah pri Borovljah, toda nesrečni plebiscit jo je pregnal v domači kraj. Že leta 1920 je postala učiteljica v Stopičah. Po dveh letih službovanja se je poročila in odšla z možem v Srbijo, kjer se je po nekaj letih spet posvetila učiteljskemu in službovala v raznih krajih Vojvodine. Leta 1941 je učila na osnovni šoli v Pančevem.

odkar je v Stopičah, so tu najbolj obiskani večerni tečajji vsako zimo. Sedaj na primer učijo igro, vodi gospodinjski tečaj, je šolska upraviteljica, skoraj redno vsak večer ima kakšen politični sestanek v okoliških vaseh po frontni liniji, pa še z ženami se je treba marsikaj pogovoriti.

Da je bilo delo med ženami v Stopičah precej težko, lahko vsakdo ve po vsem tem, kar se je med vojno tam godilo. Ko je sklicala žene, da bi se pogovorile o postavitvi ženske organizacije, so se domačinke obotavljale.

Po teh besedah je zdrknila v marsikateri kmečki predpasnik dolgo zadržana solza, prijateljska vez med ženskami pa je bila ustvarjena.

Novakova je bila lani med tremi prosvetnimi delavci v novomeškem okraju, ki so bili za svoje požrtvovalno delo odlikovani. Oba z možem sta v svojo rodiljsko ljubezen, ki je bila pri lastnem edincu pretrgana na najbolj nečloveški način, prenesla na otroke, ki obiskujejo stopiško šolo. Za svoj življenjski cilj sta si zadala zgraditev nove šole v Stopičah, v kateri mora biti poleg osnovne šole še nižja gimnazija in »sploh žarišče kulturnoprosvetnega in izobraževalnega dela tega kraja.

»Ko bo nova šola zgrajena in bo v njej stooštosten obisk v vseh razredih (sedaj je 92%), takrat bo moj življenjski cilj dosežen, obenem pa se bova z možem oddolžila spomnu najinega edince,« tako pravi tovarišica Novakova.

čeh vaš sin je padel tako, naši sinovi in možje so pa, saj veste...

Takoj ob vdoru okupatorjev so ji Nemci ustrelili edinega sina kot talca. To je bil največji udarec, ki lahko zadene mater. Že leta 1945 je spet na položaju šolske upraviteljice v Pančevem. Pri prvih volitvah po osvoboditvi je bila izvoljena v okrajno skupščino in imenovana za načelnika prosvetnega oddelka. Leta 1946 je bila premeščena v Slovenijo, spet dobila službo učiteljice v Stopičah, kjer je še danes kot šolska upraviteljica.

Prav gotovo ste že uganili in jo tudi spoznali, da je to agilna prosvetna delavka, ki jo pozna vse Podgorje in okolica — Fantci Novakova iz Stopič. Njeno delo ni omejeno samo na šolo, ampak je prav tako plodno tudi izven šole. Kjerkoli je službovala, se je vključila v kulturnoprosvetno delo, pa tudi politično udejstvovanje ji ni bilo tuje. Tudi danes je prav taka. Svoje znanje in izkušnje posreduje mladini in odraslim kjer koli je mogoče. Že vsa leta,

»Niti moj ni bil nič kriv, da je prišlo do bratskega krvprolitja, niti vaši ne, saj vem, da so bili vaši zapeljani. Nad nami vsem je še maščevala politika prejšnjih državnikov, vaše sinove in možje pa je še posebej pripeljala na to sramotno pot vloga nekaterih cerkvenih politikantov in slabih, proti-ljudskih duhovnikov. Toda me se zato ne bomo sovražile. Preko grobov naših najdražjih si bomo podale roke in skupno delale, da se kaj takega ne bo nikdar več ponovilo!«

Po teh besedah je zdrknila v marsikateri kmečki predpasnik dolgo zadržana solza, prijateljska vez med ženskami pa je bila ustvarjena.

Zenam okraja Kočevje!

Okrajni odbor AFŽ Kočevje iskreno čestita vsem ženam kočevskega okraja 8. 3. marcu z želmami, da bi bilo vse njihovo delo pri nadaljnji izgradnji socializma čimbolj uspešno.

Okrajni odbor AFŽ KOČEVJE

Kdo v Beli krajini ne pozna tete Malke

74 let je stara Amalija Kambič, črna-maljska babica, ki še danes opravlja svojo plemenito pomoč. Babičko šolo je obiskovala v Ljubljani in diplomirala leta 1907. Hodila je k porodom po vsej Beli krajini vse do leta 1949, ko si je v Snelšem vrhu, kamor so jo klicali na pomoč, zlomila nogo pri padcu s hodnika nedograjene hiše na dvorišče.

Teta Malka — tako jo vsi kličemo, ki jo je količkaj poznajo — je 44 let babica in nosi na avet že tretji rod. Tisočermim dojenčkom je pomagala privedeti na svet, sama pa je rodila 17 otrok. Da je v resnici nadvse priljubljena med belokranjskimi ženami, potrjuje nešteto primerov, ko si pridejo žene k komaj ugotovo nosečnici, k aji zagotoviti sobjubo, da bo prišla k njim, ko bodo rodile...

Pred nedavnim se je teta Malka fotografirala. Vidite jo lahko, kako šla in zdrava! Prav to pa ji je bilo ob 8. marcu vse žene Bele krajine in upajo, da jim bo lahko pomagala še vrsto let!

74 let je stara Amalija Kambič, črna-maljska babica, ki še danes opravlja svojo plemenito pomoč.

Ena izmed nešteti...

Skromna in preprosta kmečka žena Uršula Levičar je znana partizanska mati iz Kriza pri Catežu. Sedmim otrokom je dala življenje in vse je dobro vzgojila, čeprav je morala ogromno pretrati. Mož ji je umrl že pred vojno, trdo delo na malem posestvu pa je terjalo od nje vse sile in moči.

Leta 1941 se je rada odzvala klicu Osvobodilne fronte in začela pomagati prvim partizanom. Že v prvi akciji je okraju je obvezala ranjenega partizana. Delala je kot obveščevalka, zbirala sanitetni material in tiho pomagala povsod tam, kjer je bilo treba. Junija 1942 je šel v partizane sin Ivan, ko še ni bil star 17 let. Dne 17. marca 1944 je padel kot komandir čete v boju z belogardisti in Nemci pri Mali Vodenici nad Kostanjevico. S solzami v očeh se spominja Levičarjeva mama

mučenja svojega sina. Fašisti in domači izdajalci so ji 24. avg. 1942 l. požgali hišo in vsa gospodarska poslopja ter ji odpeljali v internacijo drugega sina. Tudi tretjega sina so fašisti ujeli in ga poslali v ječo v Italijo, vendar pa ni Levičarjeve mame nič omajalo. Neustrašeno je pomagala vojski in bila za delo odlikovana z Redom za zasluge za narod.

Danes obnovlja Levičarjeva mama svoj skromni dom, je članica okrajnega odbora AFŽ, pomaga v sekciji žena-zadružnic in v odboru vojaških vojnih invalidov.

S. F.

Ob osmem marcu pomislimo na materinski dom

V Novem mestu že več kot dve leti razpravljajo o zelo važnem vprašanju, ki pa še vedno ni rešeno. Nujno je treba čim prej odprti Materinski dom, kakršne imajo skoraj vse večja mesta. Novo mesto, ki z oslom na prečelnju zaledje, nujna pa je tudi tak dom, kakršnega do danes še ni moglo odprti.

Koliko je žena-mater, ki prihajajo v novomeško bolnišnico z vseh krajev Dolenjske bodisi z vlakom, avtobusom ali vozom! Nekateri prihajajo prezgodaj in ker v bolnišnici ni dovolj prostora, da bi v njej čakale do poroda, jih zdravnik običajno na tekoče prevajači se iz kraja v kraj, to pač lahko razume vsaka mati. Marsikatera pa je veselo presretna, če prišla v zelo neprijeten položaj. Zredli so se primeri, da je rodila že na vlak ali kje drugje med potjo.

Da se čimprej izognemo takim in podobnim primerom, je nujno, da v Novem mestu čim prej dobimo Materinski dom. Primerna stavba za tak dom v Novem mestu

bi bila Malovičeva hiša zraven bolnišnice. V hiši je dovolj prostora za najmanj 20 postelj žene bi v domu lahko brez skrbi počali običajno nadzorovano zdravlila, kjer so v Malovičevi hiši odnaha na poročniški oddelci. Tudi po porodu bi lahko dali časa ostale v zdravniški oskrbi, ker jih ne bi s posrli »prezajane« čakajoče matere.

Svet za zdravstvo pri OLO in organizacija AFŽ se za to zadevo zelo zanimata in sta že poskusila na vse načine to nujno vprašanje zadovoljivo rešiti. Vendar pa zaradi običajne objektivne tožnje, ker so v Malovičevi hiši odnaha na poročniški oddelci, trenutno ne morejo dobiti primernega stanovanja drugje v Novem mestu. Kakor hitro pa bo rešeno vprašanje stanovanj za te ljudi — za to je sedaj že nekaj izdelov — bo Svet za zdravstvo takoj opremil vse prostore s potrebnim inventarjem, ki je že pripravljen. Tudi spodnje prostora, kjer je sedaj skladišče trgovskega podjetja »Roga«, bo Svet za zdravstvo spremenil v postajo za transfuzijo krvi, ki je Dolenjska nujno potrebuje.

M. V.

Kako smo v Metliki organizirale AFŽ

Odloomek iz zbirke za »Belokranjski partizanski zbornik«

na Kočevski Rog. V velikem snegu me je po oski ledeni gazi, kjer so le partizanske mule in konji kurirjev pušali globoke sledove v zaledenem snegu, njena roka držala ko s klesanci, tako da se kolona v strmem bregu ni pretzvala...

Ker v hiši nisva mogli govoriti, sva šli na dvorišče. Tam mi je rekla tovarišica Mica:

Tovarišica, ali bi v Metliki organizirala odbor AFŽ?

Povedala sem ji, da je v Metliki le še malo žen, ki ne delajo za OF, da jih je bilo že prvo leto, torej 1941, precej vključenih. Leta 1942 pa je delala za naš pokret že skoraj vsaka druga žena. Mnoge so zbirale in dajale prispevke, denar, obleke, sanjletni material, razno posodo za partizane in razširjale literaturo. Res je povezati bi jih bilo treba in dati delu še organizacijsko osnovo.

Sporazumeli sva se, da naj stvar premislim in napravim predlog za Mestni odbor AFŽ v Metliki, v katerem naj bi bilo sedem do devet dobrih tovarišic, delavnic in najzanesljivejših.

Medtem ko sem se pogovarjala s tovarišico Mico, so naše ostale tovarišice iz Metlike svoje znanec med partizani, tako da nam je čas hitro potekal. Že takoj ob prihodu v Radovico so nas nekateri ananci partizani opozorili, naj ne hodimo v družbo, kjer je veliko ljudi. Tudi na vasi da naj se prevedo ne kazemo ljudem, ker je moč, da je med množico tudi kakšen vohun. Na to sem opozorila tudi tovarišico Zlato in Jugova. Zlata je bila največ z menoj ali pa z dobrimi znanci. Tudi plesala ni zvečer na mitingu v družbi Jugova po se pisale in bile precej v veselju. Pokazalo se je, da je prav to imelo usodna posledice. Noč po obisku v Radovico sem prespala pri Zlati na Hribu. Bilo amo pa še na poti proti Metliki, ko so Italijani začeli streljati s topovi na Radovico. Kolikor sem pozneje zvedela, smrtnih žrtvi ni bilo, razen žensk na nekaterih stanovanjskih hišah in zidanicah. Takoj sem zasumila, da je bil to nedolgo ka dezertir ali izdajalec na Radovici in da so

tovarišice Romana Hanzel, Grčar Milica, Nada Malnarčič in jaz. Z ostalimi članica mi odbora amo bile povezane individualno. Pogovorile smo se, kako bomo pritegnile k delu žensk, tako bomo razširjale literaturo in organizirale veliko nabiralno akcijo za vojsko. Vse tri sklope prva seje AFŽ v Metliki smo metliške žene marljivo izpolnjevale. V začetku poletja 1943 smo v Metliki organizirali veliko nabiralno akcijo za partizane, pri kateri je sodelovalo mnogo žena in mladine. Zbirali smo hrano, obleke in sanitetni material. Pri tej akciji so se dobro izkazale Mica Prusova, Walblovi, Pepca Rajnar, Popovičeva, Lindičeva, Stipančičeva in druge. Kot kurirke smo odnašale material iz mesta in pridno delale Nemančičeva iz Svražkov, Zlata Skof, Zofka Rus, Mimica Nemančič (ubita), in Anka Dragovan. Zbiravnica za to akcijo je bila pri Skofovih na Hribu in v dveh hišah na Svražkih. Nerabno blago smo nato oddali OO AFZ za Belo krajino, ki je l'agal takrat svoj sedež na Suhorju, nekaj stvari pa smo oddali tudi domačim partizanom. Na kurirskih in drugih pohodih in zvezah s partizani sva hodili večkrat skupaj z Zlato Skof, včasih pa tudi z Gelco Veržot. Sporazumno z okrajnim odbrom LMS za Belo krajino sva z Zlato hkrati urejale organizacijo mladine v Metliki. Seje odbora amo imeli pri Veržotovih.

Sredi poletja oz. nekaj po četvi 1943. i. je bila v gozdu nad Suhorjem okrojna konferenca AFŽ za Belo krajino. Konferenca je vodila takratna sekretarka okrojnega odbora AFŽ za Belo krajino Francka Dolenje. Navzok so bili še zastopniki IOOF Slovenije, Glavnega štaba Slovenije in GO AFŽ Slovenije in zastopnik zavezniške vojske mislile angliški major William Jones. Na konferenci je bilo najprej poudarka na tem, da se nudi vojski čimveč pomoči, da se zato pritegne čim večje število žena, ki se niso vključene za delo v OF. Govorniki so podarjali vlogo naše hruče za skorajšnji zlom italijanskega fašizma in pričetek novega razdobja v razvoju OF in NOB. V zvezi z

tovarišice Romana Hanzel, Grčar Milica, Nada Malnarčič in jaz. Z ostalimi članica mi odbora amo bile povezane individualno. Pogovorile smo se, kako bomo pritegnile k delu žensk, tako bomo razširjale literaturo in organizirale veliko nabiralno akcijo za vojsko. Vse tri sklope prva seje AFŽ v Metliki smo metliške žene marljivo izpolnjevale. V začetku poletja 1943 smo v Metliki organizirali veliko nabiralno akcijo za partizane, pri kateri je sodelovalo mnogo žena in mladine. Zbirali smo hrano, obleke in sanitetni material. Pri tej akciji so se dobro izkazale Mica Prusova, Walblovi, Pepca Rajnar, Popovičeva, Lindičeva, Stipančičeva in druge. Kot kurirke smo odnašale material iz mesta in pridno delale Nemančičeva iz Svražkov, Zlata Skof, Zofka Rus, Mimica Nemančič (ubita), in Anka Dragovan. Zbiravnica za to akcijo je bila pri Skofovih na Hribu in v dveh hišah na Svražkih. Nerabno blago smo nato oddali OO AFZ za Belo krajino, ki je l'agal takrat svoj sedež na Suhorju, nekaj stvari pa smo oddali tudi domačim partizanom. Na kurirskih in drugih pohodih in zvezah s partizani sva hodili večkrat skupaj z Zlato Skof, včasih pa tudi z Gelco Veržot. Sporazumno z okrajnim odbrom LMS za Belo krajino sva z Zlato hkrati urejale organizacijo mladine v Metliki. Seje odbora amo imeli pri Veržotovih.

Sredi poletja oz. nekaj po četvi 1943. i. je bila v gozdu nad Suhorjem okrojna konferenca AFŽ za Belo krajino. Konferenca je vodila takratna sekretarka okrojnega odbora AFŽ za Belo krajino Francka Dolenje. Navzok so bili še zastopniki IOOF Slovenije, Glavnega štaba Slovenije in GO AFŽ Slovenije in zastopnik zavezniške vojske mislile angliški major William Jones. Na konferenci je bilo najprej poudarka na tem, da se nudi vojski čimveč pomoči, da se zato pritegne čim večje število žena, ki se niso vključene za delo v OF. Govorniki so podarjali vlogo naše hruče za skorajšnji zlom italijanskega fašizma in pričetek novega razdobja v razvoju OF in NOB. V zvezi z

Kako smo v Metliki organizirale AFŽ

novimi nalozami za žene je bila sprejeta tudi resolucija, ki je pozivala žene na sodelovanje v borbi za osvoboditev. Na tej konferenci sem bila z nekaterimi ženskami iz Vzhodnomožljanskega rajona, bilo je mnogo žena iz Suhorja in okoliških vasi, največ pa rajonskih aktivistik iz vse Bele krajine.

Po konferenci smo v Metliki v marsikakšnem pogledu delo v organizaciji izboljšali, predvsem v propagandnem smislu. Razpisali smo mnogo »Poročevalcev«, najrealističnejše letake in brošure. Ker smo dobivali tudi letake v italijanskem jeziku, smo jih previdno odlagali okrog bunkerjev in ostalih italijanskih postojank.

Po četvi so belogardisti pripeljali v Metliko od svojih družin, ki so prišle pod »zaščito« k Italijanom, plemice v mladev. Nekaj vseh plemice so pripeljali na Vukinčičevo pristojo pod kozočice. Ko smo spravevali partizane, znaka pustijo, da vozijo belogardisti plemice v Metliko so nam odgovarjali »naj jo je omakljaj, saj jedi pa je ne bodos.

Bilo je mesec dni pred kapitulacijo Italije ali 14 dni po padcu Mussolinijevoga režima v Italiji. Partizani so pozivali belogardiste na predajo tik ob »dvajanski urici.«

Dobili smo precej letakov. Ki jih je 8. avgusta 1943 izdal kot amnestijo Glavni štab NOV in PO Slovenije s podpisom komandanta Franca Rozmana in politikomisarja Borisa Kražberha. Te letake smo razmetali okrog bunkerjev, kjer smo vedeli, da jih bodo dobili v roke belogardisti. Nekaj smo jih nastavili med vrata ali okna v hišnem družinam. Največ smo jih pa poskrili v snopje plemice na Vukinčičevi pristoji. Vedeli smo, da jih bodo ob mladevi dobili v roke belogardisti. Milanu Kotelju, ki je ta dela opravljal sam, sem naročila, naj na vsakih pet do deset snopov podloži po en letak. Milan je to dobro naredil, nekaj pa je uredila tudi Zofka Rusova. Na dan mladeve je belogardist Matkovič la Cutil nosil za kapo na glavi zataknjen letak in z njim grozil v sosednji hiši:

»Se tukaj nam ne dajo miru. Kravbo bo plačal tisti, ki je to naredil! Mi smo se jim smejali, ker smo vedeli, da ne bodo nikogar dobili, ki bi moral njim letake »plačevati«, sami pa so že tako bili pred obračunom.

V dnevih pred kapitulacijo smo organizirali trosenje letakov z različni parolami

Anica Ivce, ena izmed prvih sodelavk in organizatoric OF v Metliki

IZ LAŠIH KRAJEV

To in ono iz Kočevja

SMIHEL PRI NOVM MESTU

Na osebno prizadevanje poslovodje kmetijske zadruge tovariša Mihelčiča je kmetijska zadruga uredila pekarno, ki je bila že nujno potrebna. Nekdanjo zapuščeno pekarno so na novo preuredili, sezidali novo peč in nakupili opremo. Mestna pekarna v Novem mestu jim je odstopila izkušenega pekara in tako so se dni za prišli s peko kruha. S tem bo zelo ustrezno prebivalstvu, posebno dijaškemu internatu, ker bo prihranilo mesečno levo tisočake, ki jih je doslej plačeval vsakodnevno za prevoz kruha iz mesta. Sploh je pekarni pri nas še vedno premalo in je prizadevanje kmetijske zadruge za ustanovitve uslužnostnih podjetij izredno dobrodošlo. Bolj živo prizadevanje upravnih odborov KZ v tej smeri bi bila osnovna naloga teh odborov; dosedanjí upravni odbor KZ SMIHEL je to le prerad pozabil.

Začasno bodo prodajali kruh in pecivo v poslovalnici (trgovini) kmetijske zadruge, pozneje pa bodo uredili poseben lokal za prodajo kruha.

POGREB PARTIZANSKEGA OČETA V STRAZI

V torek 26. februaria je bil v Strazi pogreb Rudolfa Faleškinja, čet štiriindvajset let star, pripadnika poštenjaka, znanega ne samo v domačem kraju, temveč tudi daleč preko meje naše doline ob Krki. To je pokazal tudi pogreb, saj so se ob njegovem pogrebu zbrali poleg sorodnikov tudi znanci in prijatelji od blizu in daleč. Pokojni je bil znan kot neustrašni in dosleden borec proti sovražnemu vladajočemu režimu v Jugoslaviji. Da se je v njegovi hiši v vseh dneh odražal duh napredne miselnosti, dokazuje tudi to, da je on in vsa njegova družina v času NOB čvrsto stala na strani ljudstva, ki se je borilo proti fašizmu. Zato je razumljivo, da je moral prejeti marsikaj hudobje, ker je okupator v namig in njegovim družini videl odkritega nasprotnika. Represalije, ki niso izostale, za niso omajale. Njegova žena, ki je z njim zvesto delala vse težke časa, je pred kakim mesecem umrla.

Ob odprtju grobu se je od pokojnika poslovil zastopnik ZB Straza, kot njegov dolgoletni prijatelj pa tov. Uderman iz Novca mesta. Dobra peski zbor mu je s slovo zapel ganljivo pesem.

IZ VAVTE VASI

Preteklo nedeljo dopoldne so pionirji vavte osmeleno se tekmovali v smučanju. Ob 9. uri se je zbralo lepo število mladih smučarjev iz III. IV. in V. razreda. Njim se je pridružil tudi pet bivših učencev osnovne šole Vavta vas. Startali so iz mesta, kjer je leta 1944 padel partizan, začetek tankovske sovražne krogle. Tako so se vrstili, kajti najmlajši partizan, poleg letelca, najmlajši smučarji, volji s min v varčnem tekmovanju krepilo telo za nalogo in iste cilje, za katere je dal svoje življenje tudi mladi partizan.

Proga je bila primerna in precej zahtevna. Val tekmovalci so prišli na cilj. Disciplinarni in hitri. Najbolji čas je dosegel Rumbelj C. v 15 minutah, drugi v 16 minut in 11 sekund. Takoj za njim je prišel na cilj učenec III. razreda Albin Sajevec, ki je vozil 6.32. S tem je dosegel prvo mesto med pionirji osnovne šole Vavta vas. Organizacija tekmovanja je bila brezhibna. Škoda le, da se odraži tako malo zanimajo za naše namiljive, za svoje šolske nastoje bi veselje otrok gotovo še povečali.

Pomoč prizadetim krajem Primorske

Kot pomoč prizadetim po snežnih neprijetih na Primorskem so doslej zbrali pa dobrotarjem:

PIONIR: Novo mesto 70.000 din. Sindik. podružnica tekstilne tovarne v Novem mestu 20.000 din. Okrajna lekarna Novo mesto 10.000 din (v zdravilnih). LIP Novo mesto 60.000 dinarjev. Sindik. podružnica OZKZ Novo mesto 10.000 din. Kmetijska zadruga Straza 50.000 dinarjev. OZKZ, oddelek za Strazne nakupe 5000 din. Prosvatno društvo Brežin 5000 din. Oskrba Novo mesto 4470 din. ZORA v Crnomlju 150.000 din. 36 privatnih obrtnikov v Novem mestu 4450 din. Uredništvo in uprava Dolenjskega lista v Novem mestu 5500 din. Splošno trg. podjetje Crnomelj 30.000 din. Sindik. podružnica GAP št. 4 A Kočevje 20.000 din. KLO Ajdovce (fabrika v vasi) 10.000 din.

Na pobudo partijske organizacije so mnogi organizacije na D v o r u zbrale:

Dvor 7040 din. Juma 643 din. Trepa vas 100 din in 37 kg koruze, 13 kg fižola in pol kg masli. Grr. in Dol. Kot 620 din in 11 jajc. Vinokov vrh 460 din. Lašče 500 din. Podgorč 4100 din in 37 kg fižola, 13 jajc. Stavča vasi 440 din. 35 kg koruze, 8 kg koruze. Medinja vas 223 din. 14 kg koruze, 8 kg fižola in 9 jajc. Mačkovec 270 din. 22 kg koruze. Sindik. letnih delavcev na Dvoru 1000 din. Osnovna šola Dvor 1509 din.

Do 1. marca je narasla vsota pomoči, ki jo zbira Izvršni odbor OF Dolenjske in Ljubljane, za namene tekočih prizadetih primorskim bratrom škoda na Primorskem, ki so prizadeti milijard dinarjev; mnogi kmetje so izgubili vse svoje premoženje, zato bo dobrodošel vsak dinar bratske pomoči! Sindikalne podruž. društva, množične organizacije, podjetja, delovne kolektive in ostale prosimo, da nam sporočajo, koliko so zbrali za pomoč Primorski.

za OF. Listke je natipkala največ Zlata Jurajević, trojili so jo jih mladinci po vsem mestu. Letaki in listki, ki so jih našli bogohotniki, italijanski vojaki in oficirji, so izjavili različne komentarje, jezo in prepah. Italijanski faktisti in njihovi podpreniki so spoznali, da štiri in dela velika večina Metličanov daleč proč od interesov okupatorja in njegovih pomagačev.

Po kapitulaciji so sene svoje delo še bolj razširile. Mnogo so naredile za partizanske bolnišnice in ranjenice, ki so odhajali na zdraviljenje v bolj oddaljena bolnišnica. Za vrhan voz hrane so dostikrat zbrale metličke žene in jo odpešale v partizanski bolnišnico, ki je bila takrat v Zumberku (HVPB). Po več dnevno so žene pečele pecivo in delale rezance, vse kar je imela. Zbirale so tudi soljivo in sadje, sveže in posušeno. — Take akcije so pripravljale zelo pogosto, največjo pa vsako leto ob 8. marcu, ko je silberna vas pokazala svojo lubezen do ranilencev in borecv. V Metliki so žene večkrat pogostile ranilence in tudi večje partizanske jedinice. Pri tem delu so zelo mnogo naredile tov. Romana Hamzel in Vilma Jurajević.

Žene so skrbele tudi za družine, ki so bile v vojni prizadete, predvsem pa za bežunske otroke iz Bosne, ki so v borbah in ustajskih pokoljih izgubili starše. Prav tako so pomagale beguncem iz Cebra. Z njihovo pomočjo je bil oskrbovan tudi mladinski dom partizanskega Podzemlja. Med veliko množico ofanovno oktobra 1943. leta so marljivo zbirale hrano in približke za ranjenice ter izvršno pomagale tudi kot kurke in poročale partizanski vojski o premikih sovražnika. Svojo izredno poštrevnost so pokazale metličke žene v prvi polovici julija 1944, ko so bile blizu mesta velike borbe z ustaji in Nemci. Nov in dan so nosile hrano in borce na položja, kjer se najbolj kar so premogle in v tem kar nalozile.

Nekaj dokumentov o delu žena v Metliki je shranjenih tudi v Belokranjskem muzeju, oddelek NOB v Metliki. Tu so zbrana predvsem potrdila in zahvale partizanskih bolnišnic in jedinice o prejetih darilih mestne organizacije AFZ iz leta 1944. V muzeju so shranjeni tudi dokumenti ene prvih organizatoric v Metliki, tovariške Anice Ivec (predvsem iz leta 1942).

PREDGRAD OB KOLPI

27. februaria je kulturnoprosvedno društvo Predgrad, ki je sedaj sekcija gasilke čete, pripravilo v dvorani zadruške doma igre "Bela vrtnica". V razmeroma kratkem času je bila igra že dokaj dobro nastudirana. Dvorana je bila kar vedno nabito polna. Po igri je bila zabava.

Jože Dolar, gospodar državnega gozda Grajske, je bil 21. februaria na službenem obhodu. Naenkrat je nad vasjo Kralji zaslišal zločestno hujanje. Hitro se je približal mestu, od koder je slišal glas in je zagledal v snegu nekoga psa, ki je imel pod seboj srno. Tov. Dolar je vrgel psu okrog vratu srno in ga potegnil stran ter rešil srno, ki je bila ranjena na vratu, in jo odnesel domov. Ko bo odravela, jo bo izpustil v njen svobodni dom.

Posestnica Kata Markovič iz Dola je 17. februaria zjutraj molila kravo in je v kokotniku zagledala gozda brez glave in mrtve kokoši. Imenada je pred njo skočila divja mačka. Žena se je ustrašila in zavpila. Na klic je prišla njena sin Jože in bližnji lovec Stojnič, ki sta mačko pobila s kolcem. Lovca Stojnič bo imel kolo, Markovička pa gos brez glave.

Jože Bukovac je opazil, da mu iz kokotjega gnezda nekdo stalno kraje jajca. 22. februaria je na gnezdo nastavlil železno past, v katero se je ujel dihur, ki ga je Bukovec izročil bližnjemu lovcu.

Kljub temu, da pokriva zemljo debela snežna odeja, so se kakor vsako leto že 15. februaria vrnili škorci. Zdej nam okoli hiš in po vrtovih veselo prepevajo in namenjajo skorajšnji pomlad.

SESTANEK VASKIH ODBOROV AFZ V SMIHELU

V SMIHELU pri Novem mestu so se 25. februaria sestali vaski odbori AFZ, ki bodo vključeni v novo občino SMIHEL. To so: Brod, Irča vas, Birčeva vas, Gotna vas, Regrča vas, Slatnik, Smolenja vas, Stranska vas in SMIHEL. Navzlic izredno slabih pti se je sestanka udeležilo lepo število žena.

Na sektorskih konferencah, ki so bile pretekli teden, so žene pregledale delo vaskih odborov, izvolile nove odbore, ali pa potrdile svoje prejšnje, če so bile z njimi zadovoljne, kot so to storile v Smolenji vasi. Na sestanku so žene poročale o svojem delu. Sodelovale so pri vseh proslavah državnih praznikov skupaj z ostalimi množičnimi organizacijami. Pionirjem in članicam so pripravile veliko veselja za novoletno leto. Tudi z vstopnimi igrami, praznično ozvevano in jim učiteljice rade pomagajo pri delu.

Uspešno delujeta gospodinjstvo-izobraževalna tečaja na Slatniku in v SMIHELU, ki ju obiskuje lepo število žena in deklet. Poleg kuhanja in gospodinjstva imajo tudi pouk iz slovenščine, računstva, vzgojstva, zdravstva itd. Imele so še vrsto zanimivih predavanj, ki so se jih poleg tečajnic udeležili tudi ostali vaščani. Tečaj v SMIHELU vodi šolska upraviteljica Lavričeva, na Slatniku pa upraviteljica Krančičeva.

Žene se pridno pripravljajo na praznično borbenega dneva žena, na 2. marec. Na ta dan bodo uspešno zaključene oba gospodinjstva tečaja, ki bosta organizirala tudi razstavo.

Po vaseh bodo z nabitralno akcijo organizirale pomoč primorskim krajem, ki so bili prizadeti zaradi snežne katastrofe.

Končno so izvedle volitve v nov občinski odbor AFZ, v katerem bodo vključeni vaski odbori. Za predsednico so izvolile tov. Lojzko Senčarjevo iz Smolenje vasi, za sekretarko pa tov. Tonko Lešnjakovo iz SMIHELA. Z obljubo, da bodo v bodoče vztrajno delale, so se žene razšle.

TO IN ONO IZ ADLESJEV

Adleški dilantstvo na pušno nedeljo uprizorili veseloigro "Živla enakopravnost, ki jo je spisal prof. Mirko Ljubič. Igra nam je prav živo predstavila nepravično tolnačenje temske enakopravnosti z moškim v zakonu, ki dovede vseh do tragično komičnih scen. Igralci so svoje vloge rešili prav zadovoljivo, kar je velika zasluza režiserke tov. Vide Ljubičeve, ki nam večkrat postavi na oder kakšno lepo igro. Nujno bi bilo, da pride adleška dramska skupina do malo boljšega odra in slednjih tudi do večje dvorane, ki bi obenem lahko služila tudi vsem množičnim organizacijam za prireditve in tečaje.

Precej so govorili tudi o gasilskem domu, kjer bi bila tudi potrebna dvorana, a na žalost je ostalo le pri besedah. Profesor Mirko Ljubič sedaj pridno vodi pevski zbor AFZ in nabira originalne domače popevke, ki bodo dosti za njihovi nastopi.

Tu imamo sedaj tudi dva tečaja dr. izv. podjetja "Doms iz Ljubljane. Pletarski tečaj bo letos zaključil vzojo kadra za to stroko in prav tako tudi tkalski tečaj za umetno tkanje. Stara, že skoraj popolnoma pozabljena originalna tehnika tkanja na šibe je spet oživela. Razpravo o tej tehniki je objavil "Etnograf" glasilo Etnografskega muzeja v Ljubljani. To prvo in najbrž tudi zadnje razpravo je napisal na podlagi večletne prakse in študija tov. Božo Račič. Poleg omenjenih tečajev pa je tu tudi izobraževalni tečaj, ki ga vodi gimnazijski ravnatelj Dušan Muc. Ljudska prosveta iz Crnomlja je lahko zadovoljna z vsem delom, ki ga opravljajo mladinci in ljudstvo priliko do duhovne obogatitve in izboljšanja materialnega stanja.

Na isti dan sta bila tudi občna zborna Kmetijske zadruge in organizacije vojnih invalidov. Vidi se, da je v Adleških društveno in organizacijsko delo zelo razbujeno. Pripravljajo pa se tudi na ustanovitve Kmetijske zadruge, ki naj bi bila produktivno uslužnostno podjetje. O potrebi tega in o organizaciji pa bomo poročali v posebnem članku prihodnje.

Dobre kuharice in gospodinje

Poleg mnogih praktičnih gospodinskih tečajev, ki so v tej zimi razgibali žene in dekleta po Beli krajini in o katerih smo že pisali, so nam poslane svoje sliko tudi obiskovalke kuharskega tečaja v Crnomlju. S tečajem so začeli 1. februaria. Organizirala ga je AFZ po zaslugi Ene Škof in Katarine Švajncr, katerim je uspelo dobiti prostora za tečaj. Odstopilo jim ga je gostinja MLO. Tečaj obiskuje 26 tovaršic; čeprav se jih je prijavilo precej več, pa žal ni bilo močote sprejeti vseh zaradi pomanjkanja prostora. Čim bo tečaj zaključen, bodo pohitele še z enim tečajem.

O podobnem tečaju poročajo tudi iz Buturje, kjer se uči kuhe 12 tovaršic, vodi pa ga tov. Medvedova iz Crnomlja. Tečajnice so z učenjem in praktičnim delom zelo zadovoljne. — Poročati moramo tudi o pridnih 24 dekletih, ki so pretekli teden zaključile kuharski tečaj v SMIHELU. Zima je bila letos v marsikaterem kraju dobro iskoriščena. Belokranjci pa so dobili vrsto novih, dobrih kuharic in gospodinj.

DOLENJSKE TOPLICE

Sindikalna sektorska konferenca prosvetnih delavcev za sektor Dol. Toplice je bila 27. februaria udeležila se je lepo število članov. Na konferenci je bil prisoten tudi predsednik Sveta za prosveto in kulturo tov. Ivan Grašič.

Prva točka dnevnega reda je bil 6. in 7. razred osnovne šole. Tov. Olga Saja je dala učenca snovi prva pomoč pri neogodah — krvavitvah. Po nastopu je bila diskusija, katere se je udeležilo več tovaršic.

Tov. Filip Rihar, šolski upravitelj iz Soteske, je podal izbrpan političen referat o notranjem in zunanjem političnem položaju. Po referatu so živahno razpravljali in se tako obirno znov predavala že bolj razširjena. Dajčičeva naloga je, da seznanjajo ljudstvo tudi s svetovnim političnim položajem. Toimajšiti mora tudi odredbe naše ljudske oblasti, ki hoče izboljšati gospodarsko stanje in dvigniti življensko raven delovnemu človeku.

Razpravljali so tudi o drugih vprašanjih, zlasti vzgojnih in o tem, kako bi izboljšali učne uspehe na šolah.

Prihodnja konferenca bo aprila z učenim nastopom telovadbe.

Okrajni magazin iz Novoga mesta je imel 12. v Dol. Toplicah dva podružnici, in sicer trgovino z manufakturo in galanterijsko-spekerijsko. Obe trgovini bo sedaj prevzel v svoje vodstvo O. Dol. Toplice. S tem bodo posestniki prebivalci hvalečni, da so požar omejili, ker so bile v nevarnosti tudi sosednje hiše. Pri gašenju požara so sodelovali gasilke čete iz Gradaca, Krašince, Metlike, Gribelj in Cerkljane, na pomoč pa je gasilcem prišel tudi celotni delavski kolektiv iz okrajne opekarne v Gradacu. Metliške gasilke je vodil poveljnik tov. Grunov Martin, gradsko tov. Sober Tone, krašinska pa tov. Pezdirc Anton. Prvi so bili na mestu seveda najbližji gasilci v Krašinci. Vodstvo pri gašenju požara pa je imel brigadni poveljnik gasilcev tov. Mašič Julij iz Gradaca. Prav vsi gasilci zaslužijo pohvalo in priznanje za trud, potrpežljivost pri lokalni požaru in zares naglo ter hitro pomoč. Pri izpraznjenju predmestnih iz bližnje hiše pa so pridno sodelovali tudi dijak izpodzemeljske nižje gimnazije. Požar so zanetli otroci, ki se ne obiskujejo šole, ker so brez nadzorstva staršev prišli do vžigalke in v igri zakurili slamo vosedelje. Organiz. ljudske milice preiskujejo vzroke požara, škoda je snatna.

POZAR V PODZEMLJU

V soboto 23. februaria je v Podzemlju v Beli krajini izbruhnil požar, ki je upelel velik hlev, last Kmetijske zadruge v Podzemlju. Ker je bil poleg hleva postavljena tudi lesena drvarnica, polna drv, nad hlevom pa polno podstrežja krmne, gašilec ognja niso mogli zajeziti in je pogorel vse hlev. Potrpežljivo so gasilci, na so lahko bodo posestniki prebivalci hvalečni, da so požar omejili, ker so bile v nevarnosti tudi sosednje hiše. Pri gašenju požara so sodelovali gasilke čete iz Gradaca, Krašince, Metlike, Gribelj in Cerkljane, na pomoč pa je gasilcem prišel tudi celotni delavski kolektiv iz okrajne opekarne v Gradacu. Metliške gasilke je vodil poveljnik tov. Grunov Martin, gradsko tov. Sober Tone, krašinska pa tov. Pezdirc Anton. Prvi so bili na mestu seveda najbližji gasilci v Krašinci. Vodstvo pri gašenju požara pa je imel brigadni poveljnik gasilcev tov. Mašič Julij iz Gradaca. Prav vsi gasilci zaslužijo pohvalo in priznanje za trud, potrpežljivost pri lokalni požaru in zares naglo ter hitro pomoč. Pri izpraznjenju predmestnih iz bližnje hiše pa so pridno sodelovali tudi dijak izpodzemeljske nižje gimnazije. Požar so zanetli otroci, ki se ne obiskujejo šole, ker so brez nadzorstva staršev prišli do vžigalke in v igri zakurili slamo vosedelje. Organiz. ljudske milice preiskujejo vzroke požara, škoda je snatna.

Ob tej priliki se ponovno postavlja pred Podzemeljske vprašanje zakaj nimajo lastne gasilke čete. Že pred tremi leti so nekateri, za gasilstvo navdušeni fantje in moške polkusalci ustanoviti gasilsko četo v Podzemlju in so v ta namen že tudi imeli neko prireditvev ter okrog 20.000 din denarja za nakup brigalne. Ljudstvo pa se danes vprašuje, kje je ta denar in zakaj so se pripravile za ustanovitve podzemeljske gasilke čete padle v vodo. Zadnji požar na ob Podzemeljskem v opomin, da brez lastne gasilke čete ne bodo mogli uspešno in pravočasno obvladati lastne in ljudske imovine pri bodočih požarih in vasi!

Okrajni ljudski odbor Novo mesto Stev. I. — 1012/3 29. 2. 1952

ODLOČBA

Okrajno Lesno-industrijsko podjetje Dvor pri Zumberku je bilo ustanovljeno z odločbo Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto — poverjeničstvo za lokalno gospodarstvo z dne 29. XI. 1948 št. 7496/I. Ker združuje podjetje dva obrata — obrat žage in mizarski obrat, ki sta dejansko in tudi knjigovodstveno ločena, Okrajni ljudski odbor Novo mesto na predlog Sveta za lokalno industrijo in obrt, na osnovi 4. 5. in 22. čl. Splošnega zakona o državnih gospodarskih podjetjih in 2. čl. t. II. zakona o delu ljudskih odborov okrajne mest, ki so izločena iz okraja in mestnih rajonov

FIZKULTURA ŠPORT SAH

ODBORNIKI, PODAJTE OBRACUN O SVOJEM DELU!

V Novem mestu imamo dve fizikturni organizaciji, ki skrbita za telovadni in športni dvig Novomeščanov. Toda kakšno je delo teh dveh organizacij? Mislim, da organizacija, ki v svoji sredi nima delovnih ljudi, ne more v redu delovati. Ljudje, ki so napisani samo na papirju, ne morejo sestavljati izvršnega odbora. To velja za TD Partizan Novo mesto in prav tako za SD Krka.

Organizacija, ki je dalj časa ni imela sestanka oz. seje svojega odbora, ne more zaživeti. Prav tako tudi ne organizacije, ki se še ni pripravila za letni občni zbor in ki ni sestavila finančnega niti delovnega plana za tekoče leto. Fizikturna organizacija ne more obstojati z enim ali dvema odbornikoma, niti ne s majhnim številom aktivnih članov. Na teh napravah za trpita obe naši fizikturni organizaciji.

Pred našim telovadnim društvom Partizan stoji velika naloga: zvezni telovadni dvig leta 1952 v Beogradu. Na tem zletu pa bomo dostojno nastopili le, če bodo telovadnice polne telovadcev in ne bodo telovadili samo redki posamezniki.

Telovadno društvo mora dimerjati dobiti svoj dom, da se ne bo stiskalo v šolski telovadnici, ki je že tako preveč zasedena s šolskim telovadnim poukom.

Tudi vreditev Loke za telovaden in ostale športnike je nujno važno vprašanje, ki se vleče že nekaj let, a ni nikogar, da bi se to stvar zagrežil in jo izpeljal do konca. Posvot je tako: nekdo se mora sam in precej žrtvovati in naloga bo opravljena. Tega pa v Novem mestu, kakor izgleda, uče nihče storiti.

SD Krka ima voljni odbor, ki pa je z rednimi izjemami popolnoma nevelaven. To se vidi tudi po tem, da se seji odbora, ki so sklicane prav poredko, udeležijo vedno le dva ali trije odborniki in tako ne morejo sklepati o gitemer. Prave seje je dalj časa sploh ni bilo. Zato tudi ni nobenih priprav za občni zbor in nobenih načrtov za delo v letošnjem letu. Zanimivo je, da je članstvo navzlic temu precej aktivno. Že dolgo časa niso bili tako redni zimski treningi v odbojki, atletiki, norometu in smučanju kakor letos. Toda kako in kje bodo nastopili, ker za njihove nastope in ostale potrebe ni nihče planiral potrebna denarja!

Za dvig pravega fizikturnega življenja v Novem mestu je potrebna enotna organizacija. Zato naj bi se TD Partizan Novo mesto in SD Krka združila. V Novem mestu nimamo dovolj delovnih odbornikov, niti toliko aktivnih članov ter končno tudi ne dovolj finančnih sredstev, da bi lahko uspešno delovali oboje organizacije.

Naloga telovadne organizacije so danes podobne športnim, saj morajo tudi te poleg splošne telesne vzgoje gojiti tudi razne športne panoge kot atletiko, odbojko, košarko, smučanje itd.

Enotna fizikturna organizacija bi v svojih vrstah združila vse aktivne člana obadveh lokalnih organizacij. S tem bi se številčno okrepila in v pomočju oblasti v upravnem in fizikturnem oziru polno zaživela.

ATLETSKI MITING V NOVM MESTU

Ob zaključku rednih simskih treningov v telovadnici, bodo tuktanjši atleti pokazali svoj napredek v simski vadbi na atletskem tekmovanju. Miting bo v sredo 12. marca ob 16. uri v telovadnici osnovne šole.

Tekmovali bodo v naslednjih disciplinah: tek čez zaprte skok v daljino in visino ter met mečičev.

Vabimo vse atlete!

SMUCARSKÉ TEKME V GABERJU

V nedeljo 11. februaria smo v Gaberju priredili smučarske tekme pionirjev in mladincev. Tekme so se od prijavljenih 24 mladincev udeležilo 13 mladincev, od prijavljenih 82 pionirjev pa devet. Ostali se tekem niso mogli udeležiti, ker niso imeli na razpolago dovolj primernih smučaj za tekmovanje.

Mladinci so tekmovali v smuku na 3 km dolgi progi, pionirja pa na progi, ki je bila težja in krajša. Vsi tekmovalci so se potrudili in so pokazali prav lepe uspehe. Najboljši mladinec je bil Jože Tutin, ki je prevozil progo v 4 minutah in 15 sekundah.

ŠAHOVSKO PREDSTVO NOVEGA MESTA

29. februaria je bilo zaključeno šahovsko predstavo Novega mesta, na katerem so za sedli tekmovalci naslednja mesta:

1. Mitja Silar — 12 točk od 13 dosegljivih.
2. Slavko Sita 10,5 točk.
3. dr. Golez Ludvik 10 točk.
- 4.—5. mesto: major Mičević, Fink Stane z 8 točk. 6. Škrli 8,5 točk. 7. Jeranič Rudi 8 točk. 8. Avana Ferdo 5,5 točk. 9. prof. Eržen 5 točk. 10.—12. mesto: Lojz Kastelic, Ing. Lovko in Miro Verbič po 3,5 točk in 13.—14. mesto Klemenec, Boris in Strajnar Mille po 2 točki.

ŠAHOVSKA SIMULTANKA VELEMOJSTRA PUČA V TREBNJEM

V nedeljo 2. marca je velemojster Stojan Puc odigral v Trebnjem šahovsko simultanko na 26 deskah. Dobil je 21, remiziral 4 in izgubil 1 igro. Partijo z velemojstrom je dobil član trebnjske šahovske sekcije Viktor Poljanšek. Velemojster je odigral tudi eno slepo partijo.

Napovedanega nenoldanskega šahovskega tekmovalca ni bilo, ker niso prišli šahisti iz Sevnice. Bila pa je zato skupščina šahovske sekcije.

Pri simultanki so sodelovali tudi člani ljudske milice iz Trebnjeja in Grosuplja, za kar jim je šahovska sekcija Trebnje zelo hvaležna.

Volitve v občinski odbor OF Kočevje na terenu Rudnik so lepo potekle in je bila udeležba še kar zadovoljiva. V uvodu je imel tov. Ivan Grešak kratke referat o družbenem planu in o osnutku novega zakona o ljudskih odborih. Frontovci so izvolili tudi novo stanovanjsko komisijo.

Padalski tečaj v Kočevju. Na pobudo Okrajnega odbora ljudske tehnike v Kočevju se je tudi v Kočevju pričel padalski tečaj, ki ga obiskuje nad 20 mladincev in mladink. Vsi se disciplinirano udeležujejo tečaja, ki ga vodi tov. Kovačič iz Ribnice, in se pripravljajo na izpit, ki bo 15. aprila. Po izpitu bodo mladi padalci pričeli s praktičnimi vajami in skoki v Ribnici. Med udeleženci so tudi štiri mladinke iz rudnika in ena iz mesta.

Cesta Kočevje—Rudnik—Rog je v tako slabem stanju, da je zaradi globokih kotanj nevarna za avtomobile in živino. Rudarji so že na mnogih masovnih sestankih razpravljali o vzdrževanju te ceste in zahtevali od odgovornih forumov, da se nemudoma popravi, saj je škoda na pokvarjenih prevoznih sredstvih mnogo večja kot bi bili stroški za popravilo ceste. Rudarji so tudi mnogokrat prosili, naj bi odsek ceste Kočevje—Rudnik malo bolj razsvetlili, ker je hoja zaradi izredno slabega stanja ceste ponoči zelo nevarna in tudi neprijetna.

Kontrola kvalitete vina bi bila tudi v Kočevju potrebna. Poročila v ljubljanskih dnevnikih o kontroli kakovosti vin v gostinskih obratih, ki jo je zelo uspešno opravila ljubljanska trgovinska inspekcija, so med kočevskimi

rudarji zelo ugodno odjeknila. Pravijo, da bi bilo dobro, če bi tudi naša trgovinska inspekcija napravila takšen sprehod po kočevskih in okoljskih gostinskih obratih. Odkrila bi razne nepravilnosti, ki gredo v škodo potrošniku. Dvomimo, da bi bila takšna kontrola v čast našim gostinskim obratom.

Novoizvoljeni odbor sindikalne podružnice na rudniku je imel te dni svojo prvo sejo, na kateri so konstituirali odbor. Za predsednika so ponovno izbrali dosedanjega zaštetega sindikalnega delavca tov. Jožeta Pirmana. — Sindikalna podružnica se pripravlja na volitve v delavski svet in upravni odbor rudnika.

Dve novi planinski postojanki v Kočevju. Na pobudo navdušenega planinca tovariša Jožeta Kalana, uslužbenca v rudniku Kočevje, je bilo preteklo leto ustanovljeno Planinsko društvo v Kočevju, ki se zelo lepo razvija. Ker izletniške točke v okolici Kočevja nimajo nobene planinske postojanke, so se kočevski planinci zavzeli za gradnjo dveh planinskih domov, in sicer pri Jelencovnem studencu za Mestnim vrhom in pri Sv. Ani. LIP Kočevje je v ta namen brezplačno odstopilo dve gozdarski koči, ki bosta v glavnem z udarniškim delom planincev še v letošnji sezoni preurejeni v prijetna planinska doma.

Volitve v delavski svet rudnika Kočevje. Na seji delavskega sveta rudnika Kočevje je bilo sklenjeno, da bodo volitve novega delavskega sveta 18. III. po vseh rudniških obratih. Novo kandidatsko listo je podpisalo 30 najboljših članov delavskega kolektiva.

ODLOČBI

Okrajni ljudski odbor Novo mesto Stev. I. — 1012/3 29. 2. 1952

ODLOČBA

Okrajno Lesno-industrijsko podjetje Dvor pri Zumberku je bilo ustanovljeno z odločbo Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto — poverjeničstvo za lokalno gospodarstvo z dne 29. XI. 1948 št. 7496/I. Ker združuje podjetje dva obrata — obrat žage in mizarski obrat, ki sta dej

Se enkrat „o razmejitvenem sporu, divjih svinjah in uničenih pridelkih“

Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo odgovor na dopis Uprave drž. lovišč, ki je bil objavljen v našem tedniku 25. 1. 1952, šele danes.

Po skoraj dveh mesecih, ko je bil v Dolenjskem listu objavljen članek pod gornjim naslovom, je poslala v objavo odgovor na ta članek Uprava državnih lovišč iz Ljubljane, ki je bil tudi objavljen v Dolenjskem listu dne 25. januarja. Ker je v objavljenem članku precej napačnih sirot, trditve, hočem priložiti še nekaj dejstev:

Pisec ali Uprava drž. lovišč uvodoma pravilno ugotavlja, da je bilo v Dolenjskem listu že več člankov, katerih pisec je sodeč po stilu, vsebini, predlogih in zljah-vedno eden in isti. V nadaljnjem ugotavljanju je to pač človek, ki ima edino željo pobiti čim več plemenite divjadi in sploh delati škodo državnemu lovišču in končno tudi splošnemu gospodarstvu. Tako nekako izveni ocena o piscu omenjenih člankov v Dolenjskem listu. Pisec odgovora pač ni bral vseh člankov, ki govorijo o lovišču in so bili objavljeni v Dol. listu, a pa je namenoma prezrl vse drugo, sicer bi moral priznati, da je bil v enem članku točno naveden stavek divjačina v ornamentalnem okraju in tudi navedeno, koliko prasičev, volkov in druge divjačine je bilo pobite v enem letu. Objavljen je bil daleč članek o razmerah v privatnih loviščih novomeškega okraja in tudi o napakah v loviških družinah, isti članek imenuje gotovo stavek članov loviških družin za puškonose in ne lovce. Vseled tega v raznih člankih članek ni povabil navesti, kot to zahtuje odgovor Uprave drž. lovišč, ampak je opisal razmere tako, kot v resnici so. V nobenem članku pa se lovske družine ne hvajajo, kot to podtika v odgovoru pisca. V članku „Razmejitveni spor, divje svinje in uničenih pridelkih“ so bili navedeni kot zatohli divjih svinj tudi predeli na območju privatnih lovišč.

Pa pustimo ob strani podtikanja in pojdemo k dejstvom. Pisec odgovora navaja, da je edina želja razširiti privatna lovišča na račun državnega lovišča pač ta, da bi lovci uničili še tisto plemenito divjad, ki jo sedaj tako skrbno čuvajo v državnem lovišču, potem ko so vse divjad že popolnoma uničili v privatnih loviščih. V drugem predelu nad loviščem, kako potem na primer v oddelku 10 na Podsteničah čel mesec niso opazili srnlaka v zanki in to čisto ob robu gozda? Pisec navaja, koliko škodljive divjačine in drugih škodljivcev so pobili lovski čuvaji drž. lovišč. Vsa čast jim zato, toda to je vendar njihov glavni poklic in so menda tudi za to plačani! V odgovoru tudi trdi, da se je državno lovišče razširilo zato, da se zaščiti pred katere redke vrste divjadi. Morda bi lahko navedel konkretno tiste redke vrste? Morda gre tu za medveda? Ta je zaščiten povsod in mu nihče ne dela škode. K redkim vrstam, vsaj za naše razmere, bi lahko pristeli še jelenjad. To je treba zaščititi z zakonom in ne s povečanim loviščem. Kar pa se tiče srnlakov, bi jo bilo treba zaščititi predvsem pred volki, ki jo prav v sodanjem času neusmiljeno trgajo. Samo na predelu Travnika v Rogu so v prvi polovici letošnje zime raztrgali volkovi vsaj deset srn, v hudi zimski pa kasneje gotovo še več. Strinja se s tem, da je treba srnjad tudi šteti, toda kolikor poznam razmere v loviščih, se je stavek po volji znatno dvignil. Kar izpodbija navedbe pisca, da so člani loviških družin taki mrharji, ki vse pobijejo, navzile temu, da je med njimi še nekaj nediscipliniranih puškonoscev!

Kako je bilo pri ponovnem zaokroževanju meje državnega lovišča na račun privatnih lovišč, potem ko je bila razmejitva še določena leta 1946, pa bi vprašal pisca tole: Objavljamo članek tov. Slavka Kastelca, šolskega inštruktorja Sveta za kulturo in prosveto pri OLO Novo mesto, ki je bil napisan ob začetku prvega letnega šolskega polletja, a ga zaradi pomanjkanja prostora doslej nismo mogli natisniti.

kdo je sodeloval pri tej ponovni razmejitvi? Morda bi lahko navedel okrajni ali krajevni ljudski odbor, lovske podzveze ali lovske skupine, Morda katerega kmetijskega ali gozdarskega strokovnjaka? Najbrž da ne nobenega, kajti vsi ti so bili glede ponovne razmejitve postavljeni pred izvršeno dejstvo na podlagi predloga ali pa želje Uprave državnih lovišč v Kočevju. Če je tak način postavljanja pred gotovo dejstvo v demokratični državi kot je naša, kjer državljanji razpravljajo v vsakem zakonskem okviru in celo izdatki za narodno obrambo popolnoma v redu ali ne, o tem mislim ni vredno razpravljati.

Dalje pisec odgovora navaja oziroma trdi, da imajo lovske družine v svojih loviških izredno visok stavek divjih svinj (vso divjad pa seveda iztrebljeno) in vendar proti temu ne podvezajo nobenih ukrepov. Nočem zagovarjati loviških družin, kot jih tudi do sedaj nisem, vprašal pa bi Upravo državnih lovišč, kaj je ona izrednega pomena, da zaščiti polja tistih vasi, ki jih je v zaokrožitvah lovišča prazpravljala prevela v varstvo. To so nekateri vasi, oziroma predeli v Suhi krajini, dalje Rodine, Maverlin, Bistrica, Miklerji, Brezovica, Vrnjci, Kralji, Čopci, Zagorčani, Jelenja vas, Predgrad, Dol. Hrelin, Laze in Vr. Dalje: kdaj mislijo plačati škodo, ki jo povzročijo divje svinje samo na polju vasi Hrelin in Laze in je bila precejena na 950 kg kornu, čeprav je Krajevni ljudski odbor Stari trg ob Kolpi postal cenilni zapisnik št. 24. IX. 1951 pod številko 418 in urgenco na to dne 17. XII. 1951 pod številko 615, do

O polletnih uspehih osnovnih šol in nižjih gimnazij

Objavljamo članek tov. Slavka Kastelca, šolskega inštruktorja Sveta za kulturo in prosveto pri OLO Novo mesto, ki je bil napisan ob začetku prvega letnega šolskega polletja, a ga zaradi pomanjkanja prostora doslej nismo mogli natisniti.

Ob zaključku šolskega polletja v šolskem letu 1951/52 smo dolžni vsi državljani, da se vprašamo o uspehih naših šol. Vsa bižna bomo sledili sledimo, v kakšnem organiziranem delu se vzgaja naša mladina. Predvsem nas zanima šolanje, ki so ga delovali vsi državljani — obvezno osemletno šolanje. Organizacija in kakovost obveznega šolanja je ena glavnih nalog ljudske oblasti in vzgojiteljev, ki žele dati mladini čim več splošnega nadznanja, oz. vsaj toliko, da bo sposobna nadaljevati študij ali pa delati postala dobra delovna sila bodisi v tovarni ali doma in na polju.

Organizacija obveznega šolanja pozna pri nas tri oblike šol: a) osnovno šolo, b) osemletno šolo in c) nižjo gimnazijo. Obvezno osemletno šolanje izpolni otrok lahko na ta način, da dovoli 4 razrede osnovne šole in 4 razrede nižje gimnazije, ali pa da ves čas obveznega šolanja obiskuje osemletno šolo, ki ima 8 razredov. Ko pa bo osemletna šola izpadla iz organizacije obveznega šolanja, bo obvezno šolanje vsebovalo samo: 4 razrede osnovne šole in 4 razrede nižje gimnazije.

Osemletne šole delimo na enooddelčne, dvoooddelčne, troooddelčne itd. Značilno za oddelke je učilnica in učitelj — torej ima lahko 1 oddelček več razredov in to temveč, čim manj oddelkov ima šola. Pounk na enooddelčnih in dvoooddelčnih šolah je zato zelo zapleten in težaven, saj mora učitelj čisto lojati poučevati štiri do šest razredov v oddelku. Ker dajajo enooddelčne šole premalo znanja, moramo stremeti, da v nižjih gimnazijah hkrati odpravimo. To pa bomo dosegli le takrat, ko bomo temeljito izvedli rajonizacijo osnovnih šol in nižjih gimnazij.

V ravnju nižje gimnazije bo lahko več osnovnih šol. Po potrebi bomo lahko v krajih s težavnimi tereni ustanovljali tudi dvoooddelčne osnovne šole, kjer bo za vpis v prvi razred vsaj 15 do 20 učencev. Učenci tako ne bodo imeli predaleč v nižjo gimnazijo. Bolj uspešno pa bo delo na osnovnih šolah, kjer bo vsaj 4 razredi imeli svoj oddelček. Take šole bomo ustanovljali prav tam, kjer so kraji gosto naseljeni.

Razširjanje o obveznem osemletnem šolanju je važno, kajti samo s skupnimi napori bomo dosegli boljšo organizacijo našega šolstva.

Statistika ob zaključku polletja nam daje sledeče sliko:

Osnovno šolo (1., 2., 3. in 4. r.) obiskuje . . . . . 4464 otrok

Osemletno šolo (5., 6., 7. in 8. r.) obiskuje . . . . . 1040 otrok
Nižjo gimnazijo — upoštevajoč tudi nižje razrede popolne gimnazije v Novem mestu . . . . . 1099 otrok
skupaj torej 6603 otrok

V obvezno šolanje je v novomeškem okraju vključenih 6603 otrok. Če primerjamo število učencev višjih razredov osemletne šole s številom učencev v nižji gimnaziji, ugotovimo lahko, da je vključenih v okraju v nižjo gimnazijo že 52% otrok in le 47,9% otrok obiskuje višje razrede osemletne šole.

Pred nami je torej še polovica nezvržene naloge. Ko bomo stodostotno zajeli vse otroke v nižjo gimnazijo, potem šele bomo lahko rekli, da smo dali obveznemu osemletnemu šolanju možnost za pridobivanje v resnici kakovostnega znanja.

V novomeškem okraju imamo nižjo gimnazijo v St. Jerneju s 170 učenci, v Mirni peči s 115 učenci, v Žužemberku s 171 učenci in v Dol. Toplicah s 133 učenci. V Šmarjeti s 85 učenci in v nižjih razredih popolne gimnazije v Novem mestu 425 učencev.

Mreža nižjih gimnazij v našem okraju pa še ni popolna; treba bo odprti nižje gimnazije še v Stopenjah, Škočevju, Smihelju pri Novem mestu in v Prevolah v Suhi krajini. Če bi v vseh teh krajih že imeli primerne stavbe, bi bila razširitev nižjih gimnazij vsaj delno še uresničena, tako pa moramo počakati na zgraditve primernih šolskih poslopij. Z zidavo novega šolskega poslopja

Lojze Zupanc: **CRNOMALJSKE PRESTE . . .**

(Belokranjska pripovedka)

V starih časih so Črnomaljske pekle kruh in ga v semanjih dneh ter ob nedeljah prodajale pred cervkijo. Ker pa so sejmariji vavek ženskam nagajali, da Metličanke peko bolj pečeno, so Črnomaljske na razne načine oblikovale svoje pecivo, dokler se niso odločile, da bodo pekle same preste. Kmalu so postale črnomaljske preste znane po vsej Beli krajini. Kdor koli je prišel na semenj in se namahnil mimo žensk, so Črnomaljske silile vanj: »Kumek, kupite presto!«
»Kupite rajši mojo, ki je večja!«

Pripovedka o gradaških gosih in podganah

Na nizkem griču ob Lahinji je gradaški grad. V davnih časih so neke temne noči Turki napadli Gradac in gradaški grad. Grom je bobnel po vsej belokranjski kotlini. Iz temnega neba so švigali bliski, ko so pogumni janičarji preplavali Lahinjo in navlčili na obzidje starega gradu. Ze v mraku so bili dvignili grajski hlapci pridivni most, zaprli grajska vrata in odšli k počitku. Misleč, da jih v temni noči ne bo nihče nadlegoval, so kmalu zaspali ko ubiti. Turčini pa so se sredi temne noči tiho priplazili do obzidja, pristavili lestve in pričeli stramati okoli gradu. V obrambnem stolpu, kjer so spali grajski hlapci, je bilo polno podgan, ki se so zaradi ropota janičarjev preplisane razbežale na vse strani in prebudile s svojim cviljenjem grajske gosti. Le-te so zagnale velikanski krik. Vsi grajski so se na mah prebudili in se v zadnjem trenutku postavili oblegajočim Turčinom v bran. Po kratki borbi so nagnali goste v divji beg. V zahvalo in spomin na srečno rešitev gradu pred turškimi havalom, je veli graščak vdelati v svoj grb sliko podgane in gosi, ki ju še dandanes lahko vidite vklesani v kamen nad vhodnimi vrati gradaškega gradu.

DRAGI PIONIRJI!

Nagrada križanko »Kurent« so pravilno rešili: Stanko Gorenc, St. Jernej; Ivan Granda, Dobrava 16. p. Škočevje; Stanko Ferklji, Rodovna 19. p. Bela cerkev; Niko Suševič, Podhosta, p. Dol. Toplice; Martin Fujač, Novo mesto, Cankarjeva 2; Marjan Hudoklin, Brusnica 21; Tomček Mlakar, Brinovce, p. Škočevje; Bohm Edl, Novo mesto, Ločenška 9; Mihaela Surke, Novo mesto, Breg 6; Zdravka Budna, Novo mesto, Cankarjeva 9; Marko Kranjec, Novo mesto, Ljubljanska 15; Ciril Kos, Novo mesto, Smiheljska 8; Marija Nahajal, Žužemberk; Lenka Grčar, Žužemberk; Tone Kotar, Drua, p. St. Jernej; Zvonko Bucar, St. Jernej; Andrej Buhar, Novo mesto, Šušterjeva 22; Marija Košiček, Žužemberk 108; Majda Seljak, Dobrava 5, p. Škočevje; Staša Vovk, Novo mesto, Zagrebška 18; Slavko Gasperšič, Kropa 63, Gorenjska.

Anica Švajczer, Črnomelj 108; Bojan Omerzel, Metlika 200; Amalija Segina, Prilozec 3, p. Gradac; Anica Zunič, Grm 6, p. Gradac; Dragica Čmajnar, Otok 21, p. Gradac; Stanko Jeršin, Črnomelj 61.

O slovenski ljudski pesmi

(Predavanje Ljudske univerze v Novem mestu)

Naša ljudska pesem, bodi pripovedna ali lirčna, je žlahtna dediščina in dragoceno pričevalo naše stare in prastare ljudske kulture. Stare pesmi ljudje še poznajo in pečejo. Vendar čedalje manj, zlasti postajajo nepoznane mladini. In ena izmed tehničnih nalog socializacijske kulture je tudi ta, da ponudari in ohrani in posreduje novemu rodu, kar je bilo lepega in vrednega v naši ljudski tvornosti, v miselnem in čustvenem izrazu naših davnih prednikov. In lepi cvet, ki je skozi stoletja rasel našim prednikom iz njihovih veselih in žalostnih ter se razvezal v besede in melodijo, je naša stara narodna ljudska pesem. Kajti slovenski rod je bil kakor v preteklosti in sodobnosti, narod pevec in ljudskih poetov.

Večer slovenskih ljudskih pesmi lahko imenujemo predavanje, ki ga je 27. februarja priredila Ljudska univerza v Novem mestu in zaslužila hvalno pozornost, ki so do kraja napolnili dvorano v Domu ljudske prosvete.

Predavatelj Tone Markelj je v zgoljenih na hkrati dovolj informativni besedi seznanil poslušalce z nastankom in razvojem slovenske ljudske pesmi od najstarejših pričeval in tako dal vpogled v zanimiv in bogat kos naše kulturne zgodovine pa še nedavne preteklosti, ko so tudi naše stare pesmi ali razveseljevale ali hrabrile borce za svobodo in novi svet in je osvobodilna borba dala mnogo pesmi, ki jih je ljudstvo takoj sprejelo za svoje last in jih že stejevo v ponarodele pesmi.

Posebna zanimivost tega predavanja je bilo »živo« podajanje pesmi. Predavatelj Markelj je namreč pripravil in postavil na oder kvartet in solista ter tako nazorno pokazal, kakšne so bile naše najstarejše

pesmi. Novost, ki so jo poslušalci hvalježno pozdravili in je tudi po svoji pevski plati doela uspeha.

Kvartet so sestavljali člani SKUD »Dušan Jerbec«: Drenovec, Gernedel, Škok in Zagar. Videlj smo, da ima Novo mesto, v pomanjkanju pevskega zbora, vsaj odlične in ubrane zveneč kvartet, ki mu želimo še več tako uspešnih nastopov. Peči so Zelenega Jurija, Kangallejskega občeta, Furmanca, Puntarske, Ribničana Urbana, Barbočca in, kot primer ponarodele pesmi iz zadnjega časa, Na juris. Svoj res lep in pevsko izbrusen bariton je svojo vlogo izpolnil Ferdo Gernedel. Je zapel solo koruško: Moja kosa in zelenjaka. Ko so fantje proti vasi šli ter recitativno iz Kangallejske občeta in Ribničana Urbana. Pri klavirju je pevec spremljal pianist Stane Fink. Prav bi bilo, da bi s tem ilustrativnim predavanjem šli predavatelj in pevci še drugam, kjer imajo ljudske univerze. Ljudje bi bili hvaležni, hkrati je pa to pomembna kulturna naloga. Morda bi drugod pesni delali za primer še nekaj ponarodele pesmi (Prešeren, Gregorič itd., ki jih ljudstvo šteje že doela za svoje).

Ne vem, zakaj je ta večer izpadel primer iz koruškega Visočega raja. Pomislek, da je besedilo starokopitno in z religiozno motiviko, se mi v tem primeru zdijo doela neumestno, saj gre vendar za ilustrativno podajo naše davnne preteklosti. Visočji se je zgodovinsko-kulturno in folklorno zelo zanimiv dokument, in je tovrstna ozkrotnost ne samo odveč, ampak tudi napak.

LITERARNI IN NARAVOSLOVNI KROŽEK NA NOVOMEŠKI GIMNAZIJI

Na pobudo ravnateljstva gimnazije je bil pred kratkim v Novem mestu ustanovljen literarni krožek višješolcev. V krožku se bodo dijaki seznanjali z deli domače in svetovne literature, brali bodo svoja dela in prirejali literarne večere. Za krožek vlada živahno zanimanje, njegovi člani pa radi obiskujejo sestanke. Doslej je predaval v krožku književnik Severin Šali o poeziji. Vodstvo krožka sta prevzela prof. Pavličeva in Severin Šali, v vodstvu pa sta tudi dijaka Pevec in Zupančič.

Izmed raznih krožkov na novomeški gimnaziji pa je najdelavnejši naravoslovni krožek, ki je bil ustanovljen že v letu 1950. Lani je imel krožek 18 različnih predavanj, štiriindvajseto ekskurzijo na Triglav in mnogo praktičnih vaj. Letos je priredil krožek že šest predavanj, za katera je med dijaki veliko zanimanja. Krožek vodi tov. prof. Fabjan. S. P.

PREUREDITEV PROSVETNEGA DOMA V SALKI VASI

Dom kulture, v katerem se razvija vse kulturno-prosvetno delo rudnika in okolice, je bil nujno potreben preureditve, ker prvotno ni bil zgrajen v ta namen, saj je bil namenjen združnitvam. Preureditev je prevzel po sklepu Delavskega sveta rudnik, ki bo s pomočjo uprave doma, Krajevne ljudskega odbora Zeljne in KUD položil v dvorani parket, preuredil oder, balkon, okna in vrata ter napolnil centromi, kurjavo. Preureditev bo končana predvidoma v treh mesecih. Prosvetni dom bo eden najlepših v okraju. Zaradi preureditve pa prosvetno delo ne sme počivati. Zato je dramska skupina sklenila, da bo s študijem nadaljevala in priredila predstave v dvorani šolskega doma. Upamo, da bo moreče stvari za to potreben spozornum. I. G.

»ROKSI« V KOČEVSKEM GLEDALIŠČU

Sindiklatno gledališče v Kočevju je na prehodni v novo gledališko sezono preživljalo težko krizo zaradi odhoda nekaterih zelo dobrih igralcev. Vendar pa mu je v vztrajnim delom uspelo vključiti več novih moči, ki so bile službeno premeščene v Kočevje, zlasti iz vrst naših pedagogov. Tako je prof. Strinjeva prevzela režijo prisrčne veselice »v treh dejanjih« Roksi, katere dvorana bo 15. marca. Sceno pripravila prof. Susterševa. Predstava obeta biti zelo lep ametniški doždeček. I. G.

OBVESTILO

MALE OGLASE sprejemamo za tekočo številko tednika do vsake srede opoldne! Uprava Dolenjskega lista

SMRTNA KOSA MED ROJAKI V AMERIKI

V Clevelandu, Ohio, so umrli: John Zupančič, star 55 let, iz Metliške vasi pri Toplicah; Ana Zakrjačič, stara 60 let, iz Ruhnove vasi pri Beli cerkvi; Ana Kubej, roj. Ročel, stara 70 let, iz Stavče vasi pri Žužemberku; Vincenc Hribar, star 68 let, iz Zagradca pri Zalini na Dolenjskem; Janez Segar, star 66 let, iz Globelji pri Sodražici; Marija Laurič, roj. Mihelčič, stara 63 let, iz Globelji pri Sodražici; Alojz Virant, star 71 let, iz Ribnice; James Bartol, star 76 let, iz St. Ruperta na Dolenjskem; in Marija Prijatelj, stara 76 let, iz Sodražice na Dolenjskem.

Nekaj pripomb h kulturnemu delu v Kočevju

Nesporno je dejstvo, da je kulturno-prosvetno delo v Kočevju mnogo bolj potrebno kot marsikje. Vsa leta po osvoje dntvi je javnost z zanimanjem zasledovala to delo, ki ga v glavnem vodi sindikalno gledališče v Kočevju. Ne moremo oporekati, da je to gledališče doseglo že mnogo vidnih uspehov, vendar pa se ne morem otresti občutka, da za sodelovanje pri gledališču ni vsaka vodstva si želijo le rutinskih igralcev, pri čemer hoče doseči najbrž to, da bi ne trpela umetniška raven gledališča. V tem pa je silbka, nezdrava stran gledališča, saj že sam naslov sindikalno gledališče pove prav nasprotno — namreč, da naj bo gledališče ljudsko in ne samo domena nekaterih, nadpovprečnih sodelavcev.

V dokaz omenjamo samo zaključek lanske gledališke sezone in pričetek letošnje, ko je gledališče ostalo brez nekaterih dobrih igralcev in je vodstvo smatralo, da brez njih ne bo več šlo in da je treba vgram kulturo zapreti tako dolgo, da se spet zbere kader boljših. Bolj pravilno bi bilo, če bi vodstvo pogledalo okoli sebe in videlo malo dalje kakor čez mestni prag in usmerilo svoje vzgojno delo med mladino in delavce, ki imajo tudi smisel za kulturno-prosvetno delo. Ti pa imajo željo občetke, da ne spadajo v šekov dom, kjer dobiš nekdo vilo, da ostalim nisi korval in v njih občetke, mlajšim pa ni krivi mladinec ali delavec, ki bi se rada vključila v dramsko delo. Temu so krive težnje prav tistih nadpovprečnih igralcev, ki bi se že radi šli poklicne igralce, pri tem pa pozabljajo, da je njihovo poslanstvo prav nasprotno, namreč kulturo razširiti tudi na podzelnjce, če hočemo med rudarje, na sindikalnemu gledališču najbolj sosedje in marsikateremu sodelavcu tudi stanovski tovariši. Ivan Grešak

O, predpust, ti čas presneti . . .

»Hodi v Metliko, hodi! Dvaindvajset parov ošev bo v sprevedu! Kočija z baroni, najnovejši žumbraški avtomobil s pogonom dveh oslovskih sil, pa — tri! ti se bom pravil, hodi v Metliko in si oglej naš karnevall!

Vabilu prijatelja Nika se nisem mogel ustavičiti. Glavna gadjja zaloga je peške bela tudi letni presnetje, tako se je šepetal v torek 26. februarja popoldne na trgih in ulicah starodavnega mesteca. Že popoldne so obrtniki zapirali delavnice, popoldne pa so tudi trgovine in drugi obrati — razen gostiln seveda — niso ponujali ljudem. Kdo bi jim zameril, če se na praznik s tako slavno preteklostjo metliški delovni ljudje odpravijo na pustni miz, prodrijo domov ter pohitijo Pustni nasproti. Pri Bertuscu, kjer je bilo precej živahno kar ves dan, se je nekdo repenčil, da rajde dela deset nedelj in praznikov kakor pa da bi zamudil torčko pustno slavlje!

Toliko Metličanov še nisem videl na kupi kakor v torek 26. februarja! Vse živo je bilo na trgih in ulicah, na oknih in dvorah. Pomešali smo se med pričakujoče in se radovedno ozirali proti gojenemu koncu trga pred šolo, kjer so se od časa do časa pokazali pisani konjeniki, predhodniki svetega Pusta . . . Nestropno je naraščala, z njo pa tudi množica neumnih otrok in ušabanih odraslih. Ko je okoli tretje ure prisopihal mimo nas godbenik z godalom

Metliške pustne šeme v sprevedu

kaj krepkih prsnatih polcajk in polcajcev na koleših, takoj za njimi pa metliški puhači. V prvemirni razdalji za glavo je svečano prikoral na trg Stevo Strmac s pustnima benderom; stridosec let ga zvesto nosi in tudi letos ga je. Pod vijoličasto-črnatim obrazom je bilo tožljivo prepoznati, vsi pa so navzile temu vedeli: Stevo je Nekaj sem je pisalo in poskavalno takoj za njim po takih godbe ter se zaletavalo v nasmejan gledalec. Spreved je prihajal počasaj in resno. Med dvema osloma je sedel »šofers in na vse kriplice krmari, da ne bi zgrešil metliških trgov. Krohot, vzkljanje in zašudenje je spremljalo naslednjo skupino »Pomlad prihajac. Na vsozi je stala visoka storklja ter se radovedno ozirala po še za davednejših občudovalcih, zraven nje pa žive osone rože, mladost in veselje. Sledila ji je moderna občet v avtomobilu z nasakanim župnikom in voznikom, za njo pa se je zibal ženska z dedcem v košu, priljubljenim rekvizitom naših pustnih šem. Krut mesar je nosil za pasom krvavo glavo, visokega frakcija, ta pa je — na pustni torak je vse močede — brez glavo korakal za krvnikom . . . V kočiji se je pripeljal nato nekaj baronov in njihove otročadi. Vik in krik je sprejel cigane z dvema medvedoma. Eden je bil v kočuhu, drugi pa je bil seneni medo, tako da se ga je nato na trgu neki osel lotil z gobcem. Cigan je oslih, vohel in pes, kuštrasti ciganci med njimi, pa živa prava opica z gračnimi poskili. Prikupnium spakovanjem ter še prikupnejo masko, nepozabna gospa v krinolini (ah, te oči . . .), pa pisane maškore brez imena in podobnosti, skratka — pravi pravcati pust v vsem svojem blisku in sijaju . . .

Nastel sem nekaj nad 110 šem. Pred Komendo se je spreved obrnil in obstal na trgu, tje so maškore pisale, bila je roka, storklja pa je štitila nekaj detet posameznim Metličanom in seveda tudi Metličankam. Morda ne bi škodilo malo več sporeda — ljudje vsaj tako menijo — na trgu, s katerega je kmalu po četrti uri zavli metliški princ Karneval še na železo, niko postajo, od tam pa v poznem mraku na vse strani Metlike, ki se tudi letos ni izneverila lepini, starih občetjem. -4-